

Univerza
v Ljubljani

Fakulteta
za gradbeništvo
in geodezijo

Jamova cesta 2
1000 Ljubljana, Slovenija
<http://www3.fgg.uni-lj.si/>

DRUGG – Digitalni repozitorij UL FGG
<http://drugg.fgg.uni-lj.si/>

To je izvirna različica zaključnega dela.

Prosim, da se pri navajanju sklicujete na
bibliografske podatke, kot je navedeno:

Marn, M., 2016. Naloge in oblige in
Inženirja v primeru uporabe FIDIC
pogodbenih pravil. Diplomsko naloga.
Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta
za gradbeništvo in geodezijo. (mentor
Srđić, A., somentorica Šelih, J.): 49 str.

Datum arhiviranja: 05-07-2016

University
of Ljubljana

Faculty of
Civil and Geodetic
Engineering

Jamova cesta 2
SI – 1000 Ljubljana, Slovenia
<http://www3.fgg.uni-lj.si/en/>

DRUGG – The Digital Repository
<http://drugg.fgg.uni-lj.si/>

This is original version of final thesis.

When citing, please refer to the publisher's
bibliographic information as follows:

Marn, M., 2016. Naloge in oblige in
Inženirja v primeru uporabe FIDIC
pogodbenih pravil. B.Sc. Thesis. Ljubljana,
University of Ljubljana, Faculty of civil
and geodetic engineering. (supervisor
Srđić, A., co-supervisor Šelih, J.): 49 pp.

Archiving Date: 05-07-2016

Univerza
v Ljubljani

Fakulteta za
*gradbeništvo in
geodezijo*

Jamova 2
1000 Ljubljana, Slovenija
telefon (01) 47 68 500
faks (01) 42 50 681
fgg@fgg.uni-lj.si

VISOKOŠOLSKI ŠTUDIJSKI
PROGRAM GRADBENIŠTVO
SMER OPERATIVNO
GRADBENIŠTVO

Kandidat:

MATJAŽ MARN

**NALOGE IN OBLIGACIJE INŽENIRJA V PRIMERU
UPORABE FIDIC POGODBENIH PRAVIL**

Diplomska naloga št.: 533/SOG

**DUTIES AND OBLIGATIONS OF THE ENGINEER
ACCORDING TO FIDIC**

Graduation thesis No.: 533/SOG

Mentor:

viš. pred. dr. Aleksander Srđić

Somentorica:

prof. dr. Jana Šelih

Ljubljana, 21. 06. 2016

STRAN ZA POPRAVKE

Stran z napako

Vrstica z napako

Namesto

Naj bo

Spodaj podpisani študent Matjaž Marn, vpisna številka 26105069, avtor pisnega zaključnega dela študija z naslovom: Naloge in obligacije inženirja po FIDIC pogodbenih pravilih

IZJAVLJAM

1. *Obkrožite eno od variant a) ali b)*

- a) da je pisno zaključno delo študija rezultat mojega samostojnega dela;
 - b) da je pisno zaključno delo študija rezultat lastnega dela več kandidatov in izpolnjuje pogoje, ki jih Statut UL določa za skupna zaključna dela študija ter je v zahtevanem deležu rezultat mojega samostojnega dela;
2. da je tiskana oblika pisnega zaključnega dela študija istovetna elektronski obliki pisnega zaključnega dela študija;
3. da sem pridobil vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v pisnem zaključnem delu študija in jih v pisnem zaključnem delu študija jasno označil;
4. da sem pri pripravi pisnega zaključnega dela študija ravnal v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil soglasje etične komisije;
5. soglašam, da se elektronska oblika pisnega zaključnega dela študija uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
6. da na UL neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve avtorskega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja pisnega zaključnega dela študija na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija UL;
7. da dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v pisnem zaključnem delu študija in tej izjavi, skupaj z objavo pisnega zaključnega dela študija.

V Ljubljani

Datum: _____

Podpis študenta:

BIBLIOGRAFSKO-DOKUMENTACIJSKA STRAN IN IZVLEČEK

UDK: 349.442:69(043.2)
Avtor: Matjaž Marn
Mentor: viš. pred. dr. Aleksander Srdić
Somentorica: prof. dr. Jana Šelih
Naslov: Naloge in obligacije inženirja po FIDIC pogodbenih pravilih
Tip dokumenta: Diplomaska naloga – visokošolski strokovni študij
Obseg in oprema: 49 str., 30 sl., 1. pril.
Ključne besede: pogodba o nadzoru, FIDIC inženir, svetovalni inženir, nadzornik

Izvleček

Diplomsko delo obravnava, kako, kdaj in zakaj naročnik uvede v delo inženirja, ki opravlja svoje dolžnosti po FIDIC pogodbenih pravilih. V prvem delu je predstavljen sam gradbeni projekt in njegova kompleksnost ter natančno definirani udeleženci, ki morajo po zakonu o graditvi objektov sodelovati v procesu. Iz slednjega je razvidno, da se naloge in pooblastila, kot obligacije nadzora, v veliki meri prekrivajo z inženirjevimi. V ta namen ima diplomsko delo poudarek na vrsti pogodbe, ki jo skleneta naročnik in nadzornik, ter pooblastilih, ki jih dobi nadzornik ob sklenitvi različnih vrst pogodb. Prav tako sem iz FIDIC Rdeče knjige izpostavil pooblastila inženirja in naloge, ki iz njih izhajajo. Na podlagi spiska pooblastil, potrebnih za izvajanje nalog nadzora, razširjenega nadzora in inženiringa po pogodbi FIDIC, se bo naročnik lažje odločil kakšno pogodbo bo sklenil.

»ta stran je namenoma prazna«

BIBLIOGRAPHIC-DOCUMENTALISTIC INFORMATION AND ABSTRACT

UDC: 349.442:69(043.2)
Author: Matjaž Marn
Supervisor: Sen. Lect. Aleksander Srđić, Ph. D.
Cosupervisor: Prof. Jana Šelih, Ph.D.
Title: Duties and obligations of an Engineer under rules of FIDIC contract
Document Type: Graduation Thesis – Higher professional studies
Scope and tools: 49 p., 30 fig., 1 ann.
Key words: supervision contract, FIDIC Engineer, Consulting Engineer, Technical Supervisor

Abstract

The thesis discusses how, when and why Client introduces the work of an Engineer, who carries out his duties under the rules of FIDIC contract. The first part presents the construction project and its complexity, as well as a detailed definition of participants, who are required by the Construction Act to participate in the process. From the latter, it is evident that the duties and powers, as obligation of supervision, of the Technical Supervisor to a large extent overlap with the ones of an Engineer. Therefore, the thesis focuses on the type of contract between an Employer and a Technical Supervisor, as well as the powers received by the Technical Supervisor at the conclusion of different types of contracts. I am also pointing out Engineer's powers and duties arising from the FIDIC Red Book. Based on the list of the powers necessary to carry out supervision, extended supervision and engineering regarding FIDIC contract, the Employer's decision on what kind of contract will be concluded, will be easier.

»ta stran je namenoma prazna«

ZAHVALA

Za pomoč pri nastajanju diplomskega dela bi se rad zahvalil mentorju viš. pred. dr. Aleksandru Srdiću, za napotke in usmerjanje.

Zahvaljujem se še vsem, ki so me podpirali na moji študijski poti ter mi stali ob strani v času študija.

»ta stran je namenoma prazna«

KAZALO VSEBINE

Bibliografsko-dokumentacijska stran in izvleček.....	III
Bibliographic-documentalistic information and abstract	V
Zahvala	VII
1 UVOD.....	1
1.1 Opredelitev problema.....	1
1.2 Namen naloge	2
1.3 Zasnova dela	2
2 UDELEŽENCI V GRADBENEM PROJEKTU	3
2.1 Faze gradbenega projekta	3
2.2 Faze graditve gradbenih objektov	3
2.2.1 I. faza: Faza zasnove.....	4
2.2.2 II. faza: Faza projektiranja.....	5
2.2.3 III. faza: Faza neposredne priprave na gradnjo	6
2.2.4 IV. faza: Faza gradnje.....	7
2.2.5 V. faza: Faza garancije in obratovanja objekta.....	7
2.3 Vrste objektov	8
2.4 Opredelitev udeležencev v fazi gradnje.....	9
3 NADZOR PO SLOVENSKEI ZAKONODAJI.....	11
3.1 Pogodba po obsegu, skladno z ZGO -1 v fazi gradnje	11
3.1.1 Obveznosti nadzornika/odgovornega nadzornika do naročnika.....	13
3.1.2 Obveznosti nadzornika/odgovornega nadzornika do izvajalca	14
3.2 Razširjeni ali dodatni nadzor v fazi gradnje	14
3.2.1 Pogodba za dodatni nadzor.....	15
3.2.2 Dodatne obveznosti nadzornika/odgovornega nadzornika do naročnika	15
3.3 Nadzor v okviru inženiring pogodbe	16
3.4 Praktični primer dela svetovalnega inženirja.....	17
3.4.1 Splošne naloge svetovalnega inženirja.....	17
3.4.2 Postopki priprave na gradnjo	18
3.4.3 Postopki gradnje in zaključevanja gradnje	18
4 SPLOŠNO O FIDIC	20
4.1 Ustanovitev	20
4.2 O FIDIC- u.....	20
4.2.1 Cilji FIDIC organizacije	20
4.2.2 FIDIC etični kodeks	21
4.3 FIDIC v Sloveniji.....	22
4.3.1 FIDIC Rdeča knjiga.....	23
4.4 Udeleženci v FIDIC gradbeni pogodbi.....	23
5 NADZORNI INŽENIR PO FIDIC PRAVILIH	25
5.1 Vloga in funkcija inženirja.....	26
5.2 Inženir po splošnih pogojih FIDIC pogodbenih pravilih.....	26
5.2.1 Omejitve prepovedi in zamenjave	27
5.2.2 Naročnik pooblasti inženirja.....	28
5.3 Odstopanja FIDIC od slovenske zakonodaje in prakse	45
5.4 Izključevanja po FIDIC.....	45
6 ZAKLJUČEK	46

VIRI	48
------------	----

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Prikaz sosledja faz gradbenega projekta.....</i>	<i>3</i>
<i>Slika 3: Matrika pooblastil in odgovornosti sodelavcev v 1. fazi gradbenega projekta (Jugovic, 2013) 5</i>	<i>5</i>
<i>Slika 4: Matrika pooblastil in odgovornosti sodelavcev v 2. fazi gradbenega projekta (Jugovic, 2013) 5</i>	<i>5</i>
<i>Slika 5: Matrika pooblastil in odgovornosti sodelavcev v 3. fazi gradbenega projekta (Jugovic, 2013) 6</i>	<i>6</i>
<i>Slika 6: Matrika pooblastil in odgovornosti sodelavcev v 4. fazi gradbenega projekta (Jugovic, 2013) 7</i>	<i>7</i>
<i>Slika 7: Matrika pooblastil in odgovornosti sodelavcev v 5. fazi gradbenega projekta (Jugovic, 2013) 8</i>	<i>8</i>
<i>Slika 9: Pogodbene in nalogodajalske povezave med udeleženci v pogodbi po obsegu.....</i>	<i>12</i>
<i>Slika 10: Pogodbene in nalogodajalske povezave med udeleženci v pogodbi za dodatni nadzor</i>	<i>15</i>
<i>Slika 11: Pogodbene in nalogodajalske povezave med udeleženci v inženiring pogodbi.....</i>	<i>16</i>
<i>Slika 14: Simbolični prikaz obsega dela Inženirja, glede na sklenjeno pogodbo</i>	<i>25</i>
<i>Slika 15: Legenda.....</i>	<i>28</i>
<i>Slika 16: Časovna umestitev obvestila inženirja o datumu pričetka.....</i>	<i>29</i>
<i>Slika 17: Časovna umestitev pregledov inženirja</i>	<i>30</i>
<i>Slika 18: Časovna umestitev obvestila inženirja o zavrnitvi predloženega programa.....</i>	<i>31</i>
<i>Slika 19: Zavrnitve inženirja na podlagi vmesnih preizkusov.....</i>	<i>32</i>
<i>Slika 20: Zavrnitve inženirja na podlagi končnih preizkusov</i>	<i>32</i>
<i>Slika 21: Zavrnitve inženirja na podlagi vmesnih preizkusov.....</i>	<i>33</i>
<i>Slika 22: Določitev novih pogodbenih cen inženirja po FIDIC.....</i>	<i>34</i>
<i>Slika 23: Določanje sprememb inženirja po FIDIC.....</i>	<i>35</i>
<i>Slika 24: Izdaje potrdil o prevzemu ter potrdil o izvedbi inženirja po FIDIC</i>	<i>36</i>
<i>Slika 25: Potrjevanje plačil inženirja po FIDIC.....</i>	<i>38</i>
<i>Slika 26: Potek izdaje navodila inženirja po FIDIC</i>	<i>39</i>
<i>Slika 27: Potek izdaje zahteve izvajalcu za predloge inženirja po FIDIC.....</i>	<i>40</i>
<i>Slika 28: Postopek odločitve inženirja po FIDIC</i>	<i>41</i>
<i>Slika 29: Obravnava zahtevka izvajalca, inženirja po FIDIC</i>	<i>43</i>
<i>Slika 30: Obravnava zahtevka naročnika, inženirja po FIDIC.....</i>	<i>44</i>

SEZNAM PRILOG

PRILOGA A: Prikaz povezanosti nalog, ki izhajajo iz pooblastil inženirja po FIDIC A

KRATICE

ZGO	Zakon o graditvi objektov
OZ	Obligacijski zakonik
FIDIC	Fédération Internationale Des Ingénieurs-Conseils
PGD	Pridobitev gradbenega dovoljenja
PZI	Projekt za izvedbo
QBS	Qualifications-Based Selection
GZS	Gospodarska zbornica Slovenije
ZSI	Združenje za svetovalni inženiring
KRS	Komisija za reševanje sporov
ARB	Arbitraža

1 UVOD

1.1 Opredelitev problema

Vsaka namera graditve objekta predstavlja gradbeni projekt, dosežen s sporazumom med pogodbenimi strankami, katerih udeležba je odvisna od zahtevnosti objekta. Graditev objekta je zakonsko reguliran postopek, razdeljen na posamezne faze in dokumente, potrebne za zaključek le teh. Uspešnost gradbenega projekta je v veliki meri odvisna od dobro izdelane projektne dokumentacije ter korektnih pogodb med udeleženci. Tako so sklenitve pogodb med posameznimi udeleženci v projektu pomembne faze, v katerih se stranke pisno dogovorijo glede delitve obveznosti in da bodo pogodbeni dogovor upoštevale.

Osnovni cilj gradbenega projekta je doseganje ravnovesja kakovosti in časa glede na stroške, potrebnih za realizacijo. Gradbena pogodba omogoča, da so doseženi ti temeljni cilji, skrb, da se pogodba izvaja pravilno, pa je odgovornost nadzora. 766. člen OZ – 1 navaja mandatno pogodbo kot pogodbo, s katero se prevzemnik naročila zavezuje, da bo za naročnika izvedel določen posel. S podpisom take pogodbe pa bo pridobil določene pravice za izvedbo posamičnih nalog. Te lastnosti mandatne pogodbe so primerne za opis dela nadzornika. Na podlagi dejstva, da je to mandatna pogodba, ni dolžnost nadzornika dosega končnega cilja naročnika, temveč obveznost prizadevanja za doseg tega cilja (Obligacijski zakonik, 2007).

A kljub dobro napisani pogodbi so lahko interpretacije pogodbe različne, prihaja do napak, nepredvidenih dogodkov, zamud rokov, kar je povod za nastajanje dodatnih nepredvidenih stroškov. Našteto pa je z zahtevnostjo projekta vedno težje obvladljivo. Takim dogodkom se je nemogoče izogniti, lahko pa se jih v veliki meri omeji s sprotnim diagnosticiranjem in ustreznimi protokoli ukrepanja.

12. člen OZ navaja, da se v obligacijskih razmerjih za presojo potrebnih ravnanj in njihovih učinkov pogodbenih strank upoštevajo poslovni običaji, uzance in praksa, vzpostavljena med strankama. Posebne gradbene uzance so torej predpisi, ki predstavljajo podlago za presojo v primeru sporov med strankami. V sodobnem gradbeništvu pa se vse bolj pojavlja potreba po poenotenju mednarodnih predpisov. Mednarodne banke vse bolj zaupajo FIDIC pogodbenim pravilom, saj zagotavljajo visoke strokovne in etične standarde ter ustvarjajo zaupanje bank za uspešno realizacijo projekta. Tako lahko države z implementacijo FIDIC določb dostopajo hitreje do kreditov svetovnih bank. V ta namen se vedno bolj uveljavljajo smernice FIDIC, t.i. mednarodnih uzanc.

1.2 Namen naloge

Namen naloge je časovno in vsebinsko opredeliti naloge nadzornega inženirja, ki deluje po FIDIC pogodbenih pravilih, predvsem v fazi gradnje. Naloge bodo opredeljene glede na zahtevnost objekta in predvsem glede na pooblastila, ki so inženirju dana s strani naročnika, iz česar bo razviden pomen omejevanja posameznega pooblastila.

1.3 Zasnova dela

V prvem delu diplomskega dela bom na podlagi razpoložljive literature predstavil naloge in obveznosti nadzornega inženirja po veljavni slovenski zakonodaji ter tolmačenje stroke le teh. Predstavljeni bodo trije osnovni tipi nadzora, glede na pooblastila nadzora ter po času vključevanja v projekt, glede na zahtevnost gradnje, faze gradbenega projekta, v katerih sodeluje, in dokumente, za katere je odgovoren.

Nadaljeval bom s podrobnejšo predstavitvijo nalog svetovalnega inženiringa, ki v Sloveniji ni zakonsko opredeljen, je pa za čas faze gradnje podrobno definiran s FIDIC pogodbenimi pravili (v mojem primeru Rdeča knjiga). Slednje bom predstavil v zadnji fazi diplomskega dela, tako da bom opisal dobro prakso inženirja pred fazo gradnje.

V tretjem delu se bom osredotočil na delo svetovalnega inženirja po FIDIC pogodbenih pravilih Rdeče knjige. FIDIC določila bom podrobneje razdelal ter izpostavil pooblastila, ki jih mora inženir pridobiti od naročnika, ter grafično predstavil izvajanje posameznih pooblastil. Izpostavil bom tudi člene, ki niso kompatibilni s slovensko zakonodajo.

2 UDELEŽENCI V GRADBENEM PROJEKTU

2.1 Faze gradbenega projekta

Vsak gradbeni projekt je sestavljen iz več faz. Vsaka faza ima svojo funkcijo in svoje mesto v projektu, sledijo pa si v določenem zaporedju, kot je prikazano na sliki 1.

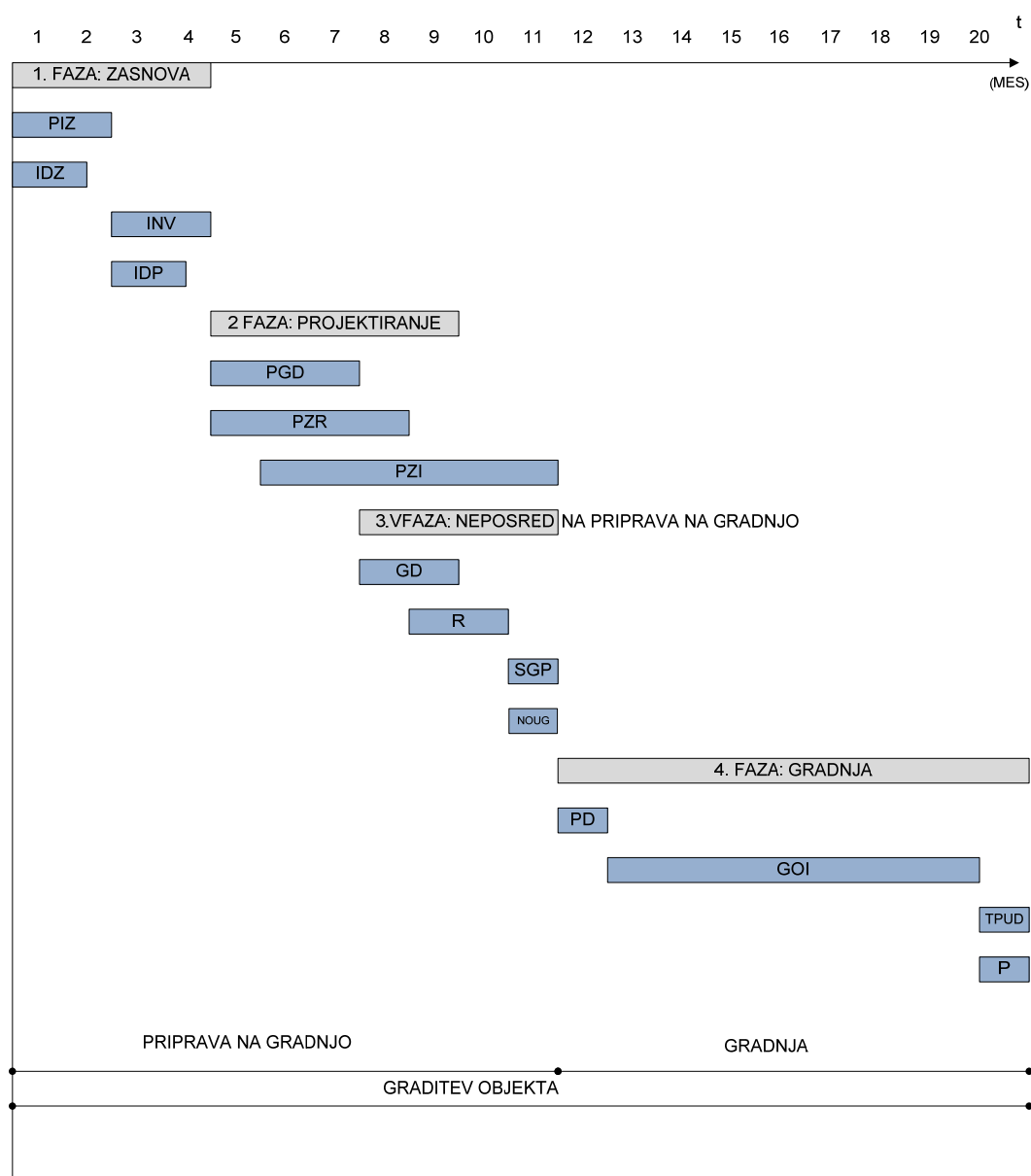
Slika 1: Prikaz sosledja faz gradbenega projekta

2.2 Faze graditve gradbenih objektov

Proces graditve gradbenih objektov obsega 4 faze (Pšunder, 2009):

- I. FAZA: Faza zasnove,
- II. FAZA: Faza projektiranja,
- III. FAZA: Faza neposredne priprave na gradnjo,
- IV. FAZA: Faza gradnje.

Gradnja je po potrebnem času za izvedbo najdaljša, a je njena uspešna realizacija in obratovanje v veliki meri odvisna od predhodnih faz.

Slika 2: Terminski plan gradbenega projekta (Pšunder, 2009)

V. faza imenovano faza garancije in obratovanja ne štejemo neposredno med faze graditve.

Predstavlja pa rezultat uspešnosti celotnega procesa vseh udeležencev.

2.2.1 I. faza: Faza zasnove

Faza zasnove obsega 4 aktivnosti (Pšunder, 2009):

- izdelava predinvesticijske zasnove – PIZ,
- izdelava idejne zasnove – IDZ,
- izdelava investicijskega programa – IP (v sliki 4 INV),
- izdelava idejnega projekta – IDP.

1. FAZA	INVESTITOR	VODJA GRADBENEGA PROJEKTA	ODGOVORNI VODJA PROJEKTA	ODGOVORNI PROJEKTANT	PROJEKTANTI	IZDELOVALCI ELABORATOV
PREDINVESTICIJSKA ZASNOVA - PIZ	S	S	O	S		I
IDEJNA ZASNOVA - IDZ	S	O	O	O	O	
INVESTICIJSKI PROGRAM - IP	S	O	S			
IDEJNI PROJEKT - IDP	S	O	O	O	S	S
O - odgovoren		S - sodeluje		I - Je informiran		

Slika 3: Matrika pooblastil in odgovornosti sodelavcev v 1. fazi gradbenega projekta (Jugovic, 2013)

Fazo zasnove razumemo kot fazo, v kateri se odločamo o nameravani gradnji ter o ekonomski upravičenosti, glede na predvidene načine doseganja cilja izgradnje.

2.2.2 II. faza: Faza projektiranja

Faza projektiranja obsega 3 aktivnosti (Pšunder 2009):

- izdelava projekta za pridobitev gradbenega dovoljenja – PGD,
- izdelava projekta za razpis del – PZR,
- izdelava projekta za izvedbo del – PZI.

2. FAZA	INVESTITOR	VODJA GRADBENEGA PROJEKTA	ODGOVORNI VODJA PROJEKTA	ODGOVORNI PROJEKTANT	PROJEKTANTI	IZDELOVALCI ELABORATOV	IZVAJALEC	PROJEKTANT- SKI NADZOR
IZDELAVA PROJEKTA ZA PRIDOBITEV GRADBENEGA DOVOLJENJA - PGD	S	O	O	O	S	O		
IZDELAVA PROJEKTA ZA RAZPIS DEL - PZR	S	O	O	O	S		S	
IZDELAVA PROJEKTA ZA IZVEDBO DEL - PZI	I	O	O	O	S	S	S	S
O - odgovoren		S - sodeluje		I - Je informiran				

Slika 4: Matrika pooblastil in odgovornosti sodelavcev v 2. fazi gradbenega projekta (Jugovic, 2013)

Ko je dokončna verzija idejnega projekta izdelana, lahko naročnik sam ali z zunanjo pomočjo prične s fazo projektiranja. Od obsega pooblastil nadzora bo odvisno, kdaj bo in če bo nadzornik pomagal pri pripravi dokumentacije. V projekt za izvedbo se beležijo vse spremembe in dopolnitve med gradnjo. Zakon o graditvi objektov zahteva, da je v primeru sprememb, katerih od navedenih bistvenih pogojev objekta po izdaji gradbenega dovoljenja, investitor dolžan vložiti zahtevo za spremembo gradbenega dovoljenja.

2.2.3 III. faza: Faza neposredne priprave na gradnjo

Faza neposredne priprave na gradnjo obsega 4 aktivnosti (Pšunder 2009):

- pridobitev gradbenega dovoljenja (v sliki 6 GD),
- izvedba razpisa za oddajo del (v sliki 6 R),
- sklenitev gradbene pogodbe (v sliki 6 SGP),
- izdelava načrta ureditve organizacije gradbišča (v sliki 6 NOUG).

3. FAZA	INVESTITOR	VODJA GRADBENEGA PROJEKTA	ODGOVORNI VODJA PROJEKTA	ODGOVORNI PROJEKTANT	PROJEKTANT	IZDELOVALCI ELABORATOV	IZVAJALEC	ODGOVORNI VODJA GRADBIŠČA	VARNOSTNI INŽENIR	PROJEKTANTSKI NADZOR	PRISTOJNI UPRAVNI ORGAN
PRIDOBITEV GRADBENEGA DOVOLJENJA	O	O	S	S	S	O	S			S	O
RAZPIS ZA IZVEDBO DEL	S	O	S	S	S		S				
SKLEPANJE GRADBENIH POGODB NAČRT	O	O	I	I			O				
ORGANIZACIJE UREDITVE GRADBIŠČA	I	S	I	I			O	O	O	S	
O - odgovoren		S - sodeluje				I - Je informiran					

Slika 5: Matrika pooblastil in odgovornosti sodelavcev v 3. fazi gradbenega projekta (Jugovic, 2013)

2.2.4 IV. faza: Faza gradnje

Faza gradnje obsega 4 aktivnosti (Pšunder 2009):

- izvedba pripravljanih del (v sliki 7 PD),
- gradnja objekta (v sliki 7 GOI),
- pridobitev uporabnega dovoljenja (v sliki 7 TPUD),
- primopredaja zgrajenega objekta (v sliki 7 P).

4. FAZA	INVESTITOR	VODIA GRADBENEGA PROJEKTA	ODGOVORNI VODJA PROJEKTA	ODGOVORNI PROJEKTANT	PROJEKTANT	IZDELOVALCI ELABORATOV	ODGOVORNI NADZORNIK	IZVAJALEC	ODGOVORNI VODJA GRADBIŠČA	VARNOSTNI INŽENIR	PROJEKTANTSKI NADZOR	PRISTOJNI UPRAVNI ORGAN
PRIPRAVLJALNA DELA NA GRADNJO	I	I	I				S	O	O	S	S	
GRADNJA OBJEKTA	S	O	S	S	S		O	O	O	O	O	
PRIDOBITEV UPORABNEGA DOVOLJENJA	O	O	S	S	S	O	O	O	O	O	O	O
PRIMOPREDAJA OBJEKTA	O	O	I	I			S	O	O	S	S	
O - odgovoren		S - sodeluje					I - Je informiran					

Slika 6: Matrika pooblastil in odgovornosti sodelavcev v 4. fazi gradbenega projekta (Jugovic, 2013)

Faza gradnje se izvaja v skladu s potrjeno dokumentacijo iz faze priprave na gradnjo. Da je dokumentacija skladna z zakonodajo lahko poskrbi nadzornik, revident pa bo skladnost potrdil.

2.2.5 V. faza: Faza garancije in obratovanja objekta

Izvajalec zagotovi z garancijo svojega dela izvedbo začetka te faze. Odpravljale se bodo prikriti in neprikriti napake ter neskladja, ki se pogosto odkrijejo šele z uporabo. Namerno prikriti napake izvajalca se lahko odkrijejo kasneje in presegajo obseg garancijske dobe.

5. FAZA	INVESTITOR	VODIJA GRADBENEGA PROJEKTA	IZVAJALEC	ODGOVORNI VODIJA GRADBIŠČA
FAZA GARANCIJE	O	S	O	O
OBRATOVANJE IN VZDRŽEVANJE OBJEKTA	O	S	S	S
O - odgovoren	S - sodeluje		I - Je informiran	

Slika 7: Matrika pooblastil in odgovornosti sodelavcev v 5. fazi gradbenega projekta (Jugovic, 2013)

Ta faza ni definirana kot del graditve objekta, se pa tesno navezuje na vse predhodne faze. Vse dejavnosti faze garancije so odraz uspešnosti predhodnih faz.

2.3 Vrste objektov

Podzakonski predpis Zakona o graditvi objektov, Uredba o razvrščanju objektov glede na zahtevnost gradnje, razvršča objekte na zahtevne, manj zahtevne, nezahtevne in enostavne objekte. Pravila razvrščanja objektov po tej uredbi določajo dve osnovni skupini. Prva skupina je za potrebe razvrščanja glede na zahtevnost pri stavbah, druga skupina pa za gradbene inženirske objekte. Nadaljna merila za določitev skupine so bruto tlorisna površina, bruto prostornina ter višina objekta. Kot dodatno merilo druge skupine je notranji premer cevovodov. V prilogah uredbe so podani splošni primeri razvrstitve za zahtevne in nezahtevne objekte.

Zahtevni objekt je objekt v katerem se zadržuje večje število oseb, ki ima večje dimenzije ali pa je zanj obvezna presoja vplivov na okolje. Revizija projekta za pridobitev gradbenega dovoljenja je potrebna le za zahtevne objekte.

Manj zahteven objekt je vsak objekt, ki ni uvrščen med zahtevne ali enostavne objekte in je objekt za katerega po ZGO – 1 skrajšan postopek pridobitve gradbenega dovoljenja.

Nezahteven objekt je objekt, ki je konstrukcijsko manj zahteven.

Enostaven objekt je konstrukcijsko nezahteven objekt, ki ni namenjen prebivanju, ni objekt z vplivi na okolje in ne potrebuje posebnega statičnega in gradbotehničnega preverjanja. Za gradnjo enostavnih objektov ni potrebno gradbeno dovoljenje.

Zahtevnost objekta narekuje zahtevano izkušnost odgovornega nadzornika. Od zahtevnosti objekta zavisi tudi obseg projektne dokumentacije ter zahtevnost njene priprave. Sodelovanje odgovornega nadzornika pri pripravi projektne dokumentacije je tako povezano z zahtevnostjo predvidenega objekta ter izkušnostjo naročnika. Naročnik se na podlagi želenega obsega uslug odloča med tremi tipi pogodbe (opisanimi v tretjem poglavju) za nadzor.

2.4 Opredelitev udeležencev v fazi gradnje

Po določilih ZGO (Zakon o graditvi objektov) so udeleženci pri graditvi zahtevnih objektov investitor, projektant, izvajalec, nadzornik in revident, v vseh ostalih primerih pa revident ni potreben. Določila ZGO definirajo posameznike in izključevanja na sledeč način:

Investitor je lahko pravna ali fizična oseba, ki naroči graditev objekta, ali jo izvaja sam kot izvajalec. Če hkrati nastopa kot izvajalec in projektant, mora za nadzor poveriti nekoga, s katerim ni v kakršnikoli poslovni povezavi (ZGO, 2015).

Preden se gradnja prične, mora investitor zadostiti nekaterim osnovnim pogojem. Pridobiti mora pravnomočno, dokončno gradbeno dovoljenje, ali gradbeno dovoljenje za gradnjo nezahtevnega objekta. Na spomeniško zaščitene objekti ali za gradnjo enostavnih objektov mora pridobiti predpisana soglasja za izvedbo vzdrževalnih del. Pred gradnjo mora imeti sklenjeni pisni pogodbi z nadzornikom (pogodba za nadzor) in izvajalcem (gradbena pogodba). Katero pogodbo sklene prej zavisi od tipa nadzora. Izdelana morata biti načrt organizacije gradbišča in varnostni načrt (praviloma naloga investitorja), zagotovljena ureditev gradbišča (gradbiščna ograja in tabla, transportne poti, gradbeni dnevnik, projekt za izvedbo itd.) ter prijava gradbišča inšpekciji za delo (najkasneje 15 dni pred začetkom del). V primeru, da se dela z nevarnimi snovmi za zdravje, mora začetek take aktivnosti predhodno prijaviti (Velkovrh, 2007).

Projektant je pravna ali fizična oseba, ki kot gospodarsko dejavnost opravlja storitve pri projektiranju. Odgovorni projektant pa posameznik, ki projektantu odgovarja za skladnost načrta, ki ga izdela, s prostorskimi akti, gradbenimi predpisi in pogoji pristojnih soglasodajalcev. Med gradnjo sodeluje z ostalimi udeleženci pri pojasnjevanju nejasnosti v projektantskih načrtih ter skupaj z naročnikom potrjuje spremembe in dopolnitve (ZGO, 2015).

Izvajalec je pravna ali fizična oseba, ki kot gospodarsko dejavnost opravlja storitve pri izvajanju pripravljalnih del na gradbišču, izvajanju gradbenih del, montažah in vgrajevanju strojnih in električnih inštalacij ter izvajanju zaključnih gradbenih del (ZGO, 2015).

Revident je pravna ali fizična oseba, ki kot gospodarsko dejavnost opravlja storitve pri reviziji projektne dokumentacije. Odgovorni revident pa je posameznik, ki revidentu odgovarja, da so načrti, ki jih revidira, v skladu z gradbenimi predpisi in da bo objekt, zgrajen oziroma rekonstruiran na njihovi podlagi, izpolnjeval predpisane bistvene zahteve. Kot že predhodno omenjeno, je revizija projektne dokumentacije potrebna le za nameravano gradnjo zahtevnih objektov (ZGO, 2015).

Nadzornik je pravna ali fizična oseba, ki kot gospodarsko dejavnost opravlja storitve pri opravljanju gradbenega nadzora. Odgovorni nadzornik pa je posameznik, ki nadzorniku odgovarja za skladnost gradnje s pogoji iz gradbenega dovoljenja in za kvaliteto izvedenih del, v skladu z gradbenimi predpisi. Kot nadzornik lahko nastopa samo tista pravna ali fizična oseba, ki v zvezi z objektom, nad katerega gradnjo opravlja gradbeni nadzor, ne nastopa kot izvajalec kakršnihkoli del. Nadzornik ne sme biti v nobeni medsebojni poslovni povezavi z izvajalcem, v primeru, da je nadzornik samostojni podjetnik posameznik, pa takšen nadzornik tudi ne sme biti v krvnem sorodstvu v ravni vrsti z izvajalčevim odgovornim vodjem del, oziroma ne sme biti z njim v zakonski zvezi ali živeti v izvenzakonski skupnosti. Hkrati mora biti različna pravna in fizična oseba od udeleženca, ki je hkrati projektant in izvajalec (ZGO, 2015).

Odgovorni nadzornik mora zadostiti tedenskemu minimumu prisotnosti na gradbišču, ki znaša tri dni vsaj po dve uri. Ko je projekt v izvedbeni fazi se mora prisotnost povečati. Prisotnost odgovornih nadzornikov posameznih del je nujna v teku izvedbenih del, za katera so zadolženi. Prisotnost v ostalih fazah se določa po potrebah posameznih projektov in tekočih situacijah. (Srđić, 2014)

Zakon o graditvi objektov svetovalnega inženirja ne obravnava kot nujnega udeleženca pri graditvi objektov. Za zagotavljanje njihove strokovnosti pooblašča ZAPS (Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije) in IZS (Inženirska zbornica Slovenije), v dodatku zakona 1B pa navaja globe za nepravilno izvajanje storitve.

3 NADZOR PO SLOVENSKI ZAKONODAJI

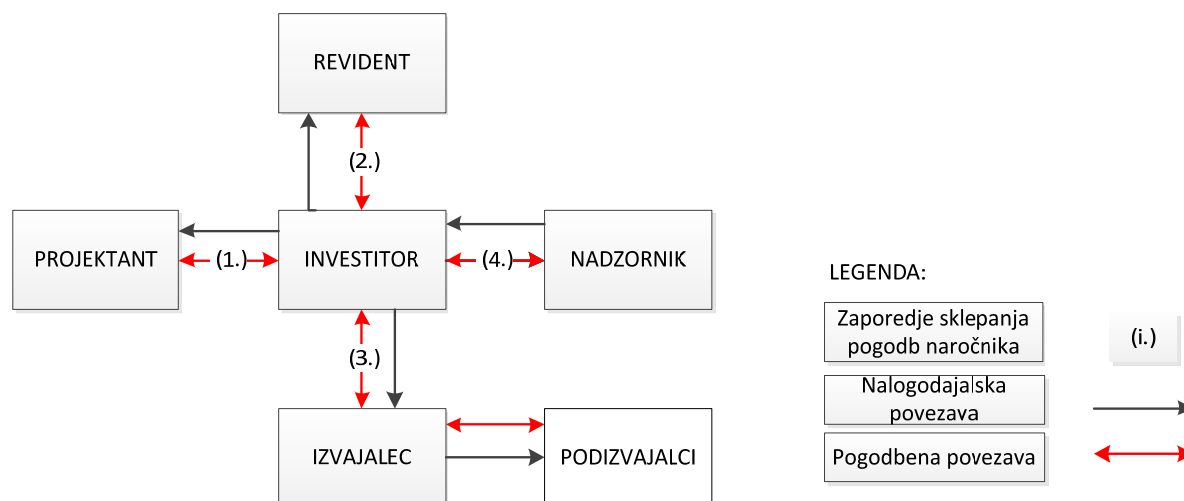
Zakon o graditvi objektov naročniku nalaga obveznost sklenitve pogodbe za nadzor pred pripravljalnimi deli na gradbišču. Pogodba po zakonu začne veljati z dnem podpisa obeh strank, naročnika in nadzornika, razen če je dogovor med njima drugačen. Ob predmetu pogodbe se bosta dogovorila tudi o pooblastilih nadzornika. Pooblastila predstavljajo prenos pravic naročnika na nadzornika, za opravljanje dogovorjenih dolžnosti, a dodatna navedba pooblastil ni potrebna za izvajanje dolžnosti, ki jih ima nadzornik po zakonu. S predajo pooblastil in dokumentacije je nadzornik uveden v delo. O pooblastilih, ki jih je prejel nadzornik, mora biti obveščen tudi izvajalec (Šajna, 2012).

Naročnik in nadzornik se dogovorita o odnosu med odgovornimi nadzorniki in odgovornim vodjem gradbišča, ki ga bosta pisno opredelila. Pogoji za dobro sodelovanje med strankama je ustrezno definirana komunikacija in imenovanje namestnikov, če se upravičeno ne uspeta držati dogovorjenih rokov sestankov. Dogovorita se, kdo jih bo vodil, kdaj in kje bodo potekali ter kdo se jih mora udeleževati in v kakšni vlogi (Šajna, 2012).

Kakšna pogodba bo sklenjena in kakšna pooblastila bo prejel nadzornik je odvisno od izkušenosti naročnika, zahtevnosti projekta, ali kakšnih drugih razlogov. Priročnik za nadzor pri gradnji v tem smislu pozna tri možnosti sklenitve pogodbe. Osnova vseh je pogodba po obsegu ali pogodba minimalnega obsega, katere obsega kot zakonskega minimuma ni možno omejevati. Naročnik deluje po zakonskem minimumu, v kolikor je usposobljen, da lahko gradbeni projekt izpelje sam.

3.1 Pogodba po obsegu, skladno z ZGO -1 v fazi gradnje

Namen minimalnega obsega nadzora je, da naročnik zadovolji zakonskim zahtevam, ki ščitijo javni interes, pa tudi druge udeležence pri graditvi. V ta namen mora skleniti pogodbo za nadzor in zagotoviti, da bo grajeno skladno s potrjenima PGD, PZI, varno ter skladno s predpisi. Naročnik lahko opravlja nadzor sam, če izpolnjuje predpisane pogoje (Šajna, 2012).

Slika 8: Pogodbene in nalogodajalske povezave med udeleženci v pogodbi po obsegu

Tak nadzor ne zajema (Šajna, 2012):

1. Pregleda projektne dokumentacije z namenom svetovanja za dopolnitve ali izboljšave.
2. Sodelovanja pri izboru izvajalca.
3. Sodelovanja pri sklepanju pogodbe.
4. Uvedbe izvajalca v delo.
5. Pregleda terminskega plana gradnje z namenom optimizacije gradnje.
6. Pregleda tehnološke dokumentacije z namenom optimizacije.
7. Svetovanja glede načina gradnje.
8. Nadzora stroškov gradnje.
9. Nadzora kakovosti z namenom izboljšanja kakovosti (preverja se, ali so izdana ustrezna potrdila o kakovosti in ali ta ustrezajo).
10. Obračuna del.
11. Reševanja zahtevkov izvajalca.
12. Finančnega nadzora.
13. Svetovanja ob spremembah.
14. Priprave dokumentacije za tehnični pregled.
15. Nadzora nad odpravo pomanjkljivosti.
16. Nadzora v garancijski dobi.

Odgovorni nadzornik preverja, ali se v projekt za izvedbo (PZI) zadeve sproti vnašajo in če so vnosi sprememb in dopolnitev pravilni. Njegova dolžnost ni opozarjati izvajalca, ampak le ugotavljati, ali se izvajalec drži plana gradnje, kar lahko nadzornik preveri ob izteku vmesnih rokov. Če bo odkril neskladje s PZI, gradbenimi predpisi, ali da kakovost vgrajenih gradbenih in drugih proizvodov, inštalacij, tehnoloških naprav in opreme ter uporabljenih postopkov ni dokazana z ustreznimi

dokumenti, mora o tem takoj obvestiti gradbenega inšpektorja in investitorja. Hkrati pa mora brez odlašanja v gradbeni dnevnik vpisati ugotovitve in predloge, kako stanje popraviti. Sproti opravlja tudi kontrolo gradbenih konstrukcij ter drugih nosilnih elementov. Brez odlašanja v gradbeni dnevnik vpiše ugotovitve, da izvajalec krši dogovorjene roke izgradnje. Poda tudi predloge, kako nastalo stanje izboljšati ter obvesti investitorja. (Šajna, 2012)

Spremembe in dopolnitve PZI, zabeležene v gradbenem dnevniku, sproti potrjujeta nadzornik in odgovorni projektant. Usklajenost zabeležb in dejanskega stanja je osnova, da se po končani gradnji lahko izdela projekt izvedenih del. Nadzornik nima pooblastila za reševanje zahtevkov izvajalca, zato tudi v obračunu del ne odloča, ali je upravičen do podaljšanja roka ali dodatnega plačila. Naročnik bo posledice nepredvidenih okoliščin kontroliral sam, nadzornik pa ga je o njih primoran nemudoma informirati. Naročnik se ne more zanašati le na informacije nadzornika, saj njegova prisotnost ob nastopu situacije ni nujna (Šajna, 2012).

3.1.1 Obveznosti nadzornika/odgovornega nadzornika do naročnika

Naročnik je dovolj strokovno usposobljen za vodenje gradnje, zato sam vodi gradnjo, je prisoten na gradbišču in je pristojen, da pravilno izpelje vse naloge, ki mu jih nalagata ZGO-1 ter njegov lastni interes. Naročnik obdrži vsa pooblastila, ki mu pripadajo po zakonu.

Dejanja med gradnjo:

Z vpisovanjem v gradbeni dnevnik odgovorni nadzornik potrjuje svojo prisotnost in obseg nadzora. Pogostost vpisa v gradbeni dnevnik ni predpisana, a je priporočljiv vpis ob vsakem obisku, ko daje soglasja, potrdi posamezna dela ali da soglasje za nadaljevanje del. Eno od dveh kopij gradbenega dnevnika hrani za tehnični pregled. S tem prikaže, da izvaja nadzor strokovno, skrbno, vestno ter po pravilih stroke, kot velewa zakon. (Šajna, 2012)

Odgovorni nadzornik nemudoma poroča naročniku v primerih, ki jih navaja ZGO-1:

1. Ko nastopijo nove nepredvidene okoliščine, katerih izvajanje odstopa od dovoljenja za gradnjo in je treba izdelati novo projektno dokumentacijo in pridobiti novo ali dopolnilno dovoljenje za gradnjo.
2. Ko med gradnjo nastopijo okoliščine, nevarne za zdravje in življenje ljudi ali za večjo materialno škodo.
3. Če bi narava spremenjenih okoliščin zahtevala zaustavitev del ali večje nepredvidene posege in ukrepe.
4. Ob nespoštovanju terminskega načrta in zamudah, ki bi lahko ogrožale rok dokončanja del.

Odgovorni nadzornik poroča (Šajna, 2012):

1. O poteku del.

2. O skladnosti gradnje z dovoljenjem za gradnjo, projektom, predpisi in standardi.
3. O morebitni neskladnosti izvajanja s projektno dokumentacijo.
4. O morebitni neskladnosti izvajanja z dovoljenji, soglasji.
5. O morebitni neskladnosti izvajanja s prepisi in standardi.
6. O morebitnih zamudah pri gradnji.
7. O morebitnih spremembah.

Odprava pomanjkljivosti:

Dela se zaključijo z obvestilom izvajalca, kateremu se priloži opombe o morebitnih pomanjkljivostih na podlagi pregleda nadzora. Pomanjkljivosti lahko nastanejo iz različnih vzrokov in ni nujno vedno krivda izvajalca. Odgovorni nadzornik razišče situacijo in določi vzrok. Če je obseg pomanjkljivosti širšega obsega, je razrešen vseh nalog, razen če se dogovorita z naročnikom za dodatek. Če so pomanjkljivosti manjše in izhajajo iz dela izvajalca, pa sodeluje pri njihovi odpravi. O odpravi pomanjkljivosti poroča naročniku (Šajna, 2012).

3.1.2 Obveznosti nadzornika/odgovornega nadzornika do izvajalca

Začetek gradnje

Preden ali nemudoma po uvedbi izvajalca v delo se sestane odgovorni vodja del in odgovorni nadzornik ter vse dogovore zapišeta v uvodnem zapisniku, ki je lahko izdelan tudi v obliki navodila za delo. Vsak predstavi svoje osebje, izmenjata kontakte in vzpostavita protokol komunikacije. Nadalje nadzornik predstavi način svojega dela, kakor tudi izvajalec (Šajna, 2012).

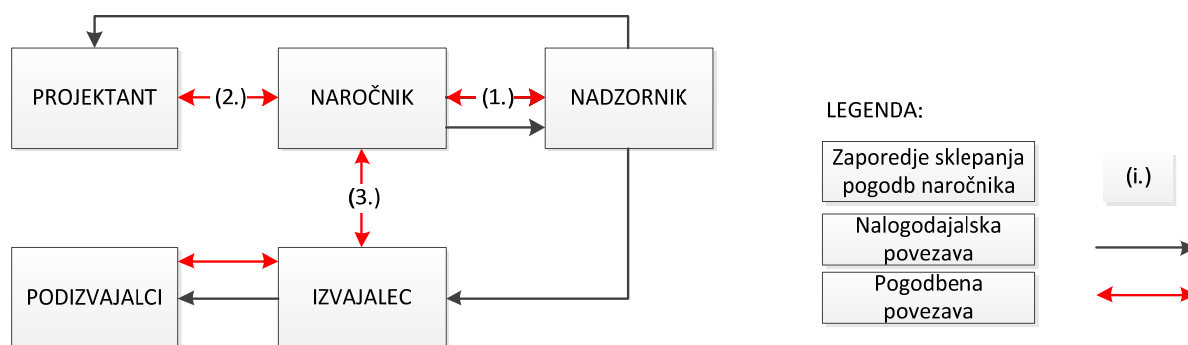
3.2 Razširjeni ali dodatni nadzor v fazi gradnje

Poleg nalog, ki jih nadzorniku/odgovornemu nadzorniku nalaga ZGO-1, naročnik v praksi med gradnjo potrebuje še dodatno strokovno podporo, svetovanje. Te naloge lahko imenujemo razširjeni ali dodatni nadzor. Tako lahko nadzornik, zaradi sorazmerno velike prisotnosti na gradbišču, pomaga naročniku sproti reševati nastale probleme. Da bi nadzornik te storitve lahko opravljal, je treba v pogodbi med naročnikom in nadzornikom določiti in opisati te storitve (Šajna, 2012).

Odgovorni nadzornik stopi v stik z izvajalcem preko naročnika. V gradbeni pogodbi se v posebnem členu navede, kdo je odgovorni nadzornik in kdo so odgovorni nadzorniki posameznih del. Naročnik naj izvajalcu izroči spisek pooblastil, ki jih je dal odgovornemu nadzorniku. Tu so mišljena pooblastila, ki se nanašajo na odnos izvajalec-nadzor. Ta pooblastila so temelj odnosa med izvajalcem in nadzorom. Izvajalec namreč upravičeno pričakuje in zahteva, da so odločitve sprejete v rokih, ki mu omogočajo izpolnitev pogodbenih rokov in vseh drugih pogodbenih obvez (Šajna, 2012).

3.2.1 Pogodba za dodatni nadzor

S spiska nalog v ZGO-1, ki je pri nadzoru po obsegu naveden, da ga ne zajema, naročnik izbere vse ali le izbrane dejavnosti, za katere želi, da jih opravlja nadzornik. Naročnik odgovarja za jasnost opredelitev dodatnih nalog nadzornika, ki jih opredeli v pogodbi in izda temu primerna pooblastila. Pooblastila so sestavni del pogodbe o nadzoru. O predanih pooblastilih morajo biti seznanjeni projektant, izvajalec, inšpektor v primeru inšpekcijskega pregleda in komisija za tehnični pregled.

Slika 9: Pogodbene in nalogodajalske povezave med udeleženci v pogodbi za dodatni nadzor

3.2.2 Dodatne obveznosti nadzornika/odgovornega nadzornika do naročnika

Dejanja pred in ob začetku del

Nadzornik in naročnik se dogovorita o protokolih dokumentacije in komunikacije. Po navedbah priročnika za nadzor pri gradnji, v skladu s svojimi pooblastili pregleda dokumentacijo in (Šajna, 2012):

1. Poda svoj pogled na izvajanje gradbene pogodbe.
2. Poda predloge ob izdelavi izvedbene projektne dokumentacije,
3. Poda pripombe ob morebitnih pomanjkljivostih izdelane projektne dokumentacije.
4. Poroča o odstopanjih PZI od gradbene pogodbe
5. Pregleda načrte izvajalca (organizacijske in terminske) ter poda svoje popravke in dopolnitve

V primeru da ima inženir primerno pooblastilo, mora pripraviti protokol o uvedbi izvajalca v delo, ki predpisuje postopek, roke, informacije ter dokumente, ki jih mora naročnik zagotoviti izvajalcu, da lahko izvajalec nemoteno prične z delom. Vodi se postopek uvedbe izvajalca v delo in pripravi se zapisnik o uvedbi v delo v skladu s protokolom. Uvedba izvajalca v delo je pomemben akt, ki je v pristojnosti naročnika. Če v uvedbi v delo odgovorni inženir iz kakršnih koli razlogov ne sodeluje, mora biti o uvedbi izvajalca nemudoma pisno obveščen (Srđić, 2014).

Dejanja med gradnjo

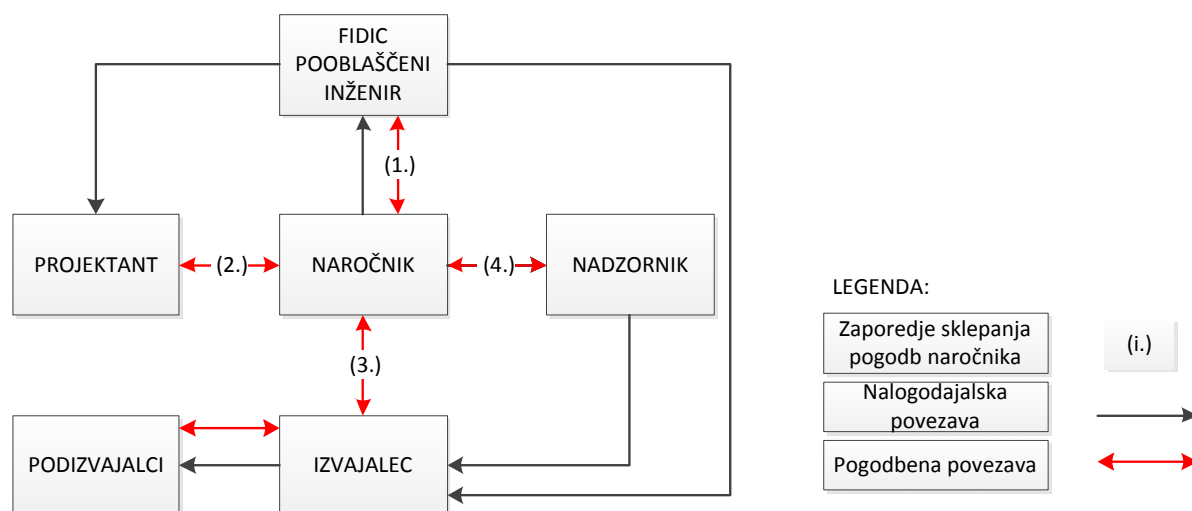
Če ima odgovorni nadzornik dodatna pooblastila, skladna z dodatnim nadzorom, potem poroča skladno s temi pooblastili še (Šajna, 2012):

1. O zahtevkih izvajalca/cev.
2. O zahtevkih naročnika.
3. O dodatnih in več delih.
4. O poteku del skladno s terminskim načrtom in odstopanji.
5. O neizpolnjevanju pogodbenih obveznosti.

3.3 Nadzor v okviru inženiring pogodbe

»Če je nadzor vključen v pogodbo za inženiring, je nosilec inženiringa inženir.« (Šajna, 2012)

Nadzornik se glede vseh odprtih vprašanj obrača na inženirja in, če ni dogovorjeno drugače, ima kontakt z naročnikom, le v primerih, ko ni mogel zaupati odločitvam inženirja. O njih poroča kot o odstopanjih od predpisane pogodbe.

Slika 10: Pogodbene in nalogodajalske povezave med udeleženci v inženiring pogodbi

V tem primeru je nadzornik podrejen inženirju, njegove naloge se usklajujejo med inženirjem in nadzornikom. Če sta nadzornik in inženir ista pravna oseba, se dogovorita o delitvi nalog. Če pa nista ista pravna oseba in sta sklenjeni dve pogodbi, inženir in nadzornik sestavita protokol, v katerem definirata medsebojno sodelovanje, pristojnosti, delitev nalog in način dela. O dogovoru skupno, ali vsak zase, obvestita naročnika.

Tak nadzor zahteva višje začetne stroške, a se kljub temu izkaže kot najbolj racionalna rešitev. Stroški celotne gradnje bodo bolj obvladljivi, saj bo dana garancija obvladovanja nepredvidljivih situacij in odstopanj od pogodbe (Šajna, 2012).

Obseg dela inženirja ni zakonsko določen, se pa predvideva, da je obseg njegovega dela minimalno maksimalen obseg razširjenega nadzora, če sta nadzornik in inženir ista fizična oseba. Dodatne zadolžitve inženirja se lahko dodajo v pogodbi, lahko pa se sklicujemo v pogodbi na določen dokument, kot je na primer FIDIC.

3.4 Praktični primer dela svetovalnega inženirja

Pred realizacijo nameravanega projekt je pred naročnikom vrsto ovir. Naročnik spozna, da sam ni zmožen izpeljati celotnega projekta, zato sklene pogodbo za razširjen nadzor ali inženiring pogodbo, s katero lahko pričakuje pomoč v katerikoli fazi projekta, glede na pooblastila, ki jih je predal. V primeru sklenitve FIDIC pogodbe bo od pooblaščenega inženirja upravičeno pričakoval dejanja razložena v naslednjih poglavjih.

3.4.1 Splošne naloge svetovalnega inženirja

Inženir svojo dejavnost zavaruje in predloži zavarovalno polico pred ali ob podpisu pogodbe z naročnikom. Dolžnost inženirja je, da sam ali v sodelovanju z naročnikom rešuje nastale težave ter z izkušnjami pripomore k hitrejši realizaciji. Pomaga pri relacijah naročnika z upravno enoto, ki izdaja gradbena dovoljenja, in relacijah med njim in posredniškimi telesi (sofinancerji). Pomaga tudi pri vseh drugih odprtih vprašanjih s strokovnim poznavanjem zakonov in iz njih izhajajočih rešitev. Za vsako tovrstno dejanje mora sestaviti zapisnik. (Srđić, 2014)

Izdelava protokolov bo skladna s krovnim protokolom, ki bo definiral ostale (Srđić, 2014):

- **Protokol izvajanja predpisanih postopkov** v obliki dokumentov s pravili in pripadajočimi obrazci, ki podrobno predpisujejo vsebino, naloge, obveznosti, roke, hrambo dokumentacije (fizična, elektronska) in odgovornosti pri postopkih, ki jih predpiše naročnik ter seznanjanje in skrb za izvajanje postopkov v skladu s potrjenimi protokoli za vse deležnike na projektu.
- **Protokol organizacije projekta**, ki predpisuje evidentiranje vseh deležnikov in udeležencev na projektu s ključnimi podatki, organizacijsko strukturo- organigram projekta (sprotno ažuriranje) in določitvijo odgovornosti ter postopek zamenjave udeležencev ali pooblastil udeležencev na projektu.
- **Protokol za obvladovanje potencialnih tveganj**, ki predpisuje evidentiranje in klasifikacijo, odgovornost-lastništvo, oceno (možnost nastopa ter vpliv na stroške in čas izvedbe), seznam ukrepov za zmanjšanje tveganj in plan odziva (ukrepov) ob dejanskem nastopu tveganj.
- **Protokol izdelave poročil**, ki predpisuje vsa poročila, ključno vsebino, roke za njihovo pripravo, posredovanje, način distribucije ter obliko poročil.

- **Protokol uvedbe izvajalca v delo**, kjer postopa enako kot nadzornik po pogodbi za dodatni nadzor.

3.4.2 Postopki priprave na gradnjo

Naročnik ne bo imel razloga, da bi inženirju omejeval naslednja dejanja (Srđić, 2014):

- Pregled projektne dokumentacije
- Evidentiranje vseh projektnih tveganj
- Uvedba izvajalca v delo
- Imenuje:
 - odgovornega nadzornika,
 - odgovorne nadzornike posameznih del,
 - koordinatorja za varnost in zdravje pri delu
 - izvajalca del
- Potrjuje:
 - ustreznosti izvajalca glede na ponudbene pogoje
 - ustreznosti cene izvajalca
 - imenovanja odgovornega vodje del
 - imenovanja odgovornega vodje posameznih del

Ko je izvajalec uveden v delo, lahko prične s pripravo protokolov, ki predpisujejo vrste planov (pogodbeni plan, plan napredovanja del, drsni mesečni plan, plan materialov, delovne sile, mehanizacije, prevozov, finančni plan realizacije, plan plačil), tehnike in orodja za planiranje, roke za pripravo posameznih planov, novelacije in spremljanje izvede v skladu s plani. Navodila izdelave protokola posreduje izvajalcu ter z njim sodeluje pri pripravi planov, na podlagi predhodno omenjenih protokolih. Skupaj identificirata vsa možna tveganja uskladita terminski plan, ki ga potrjuje naročnik, finančni plan, plan kontrole kvalitete vgrajenih materialov in potrjevanja materialov in opreme (Srđić, 2014).

3.4.3 Postopki gradnje in zaključevanja gradnje

V času gradnje opravlja naloge v skladu s prejetimi pooblastili. Svoje obveznosti opravlja v skladu s primeri dobre prakse, ki so podani na straneh Inženirske zbornice Slovenije. Če pogodba navaja delo po FIDIC, svoje delo opravlja v skladu s členi FIDIC knjige navedene barve. V skladu s pogodbo bo sodeloval do konca garancijske dobe. V tem času bo sodeloval pri odpravi vseh pomanjkljivosti na objektu, opremi in instalacijah ter pri aktivnostih pridobitve uporabnega dovoljenja. Potrdil bo program izobraževanja naročnikovega oziroma upravljalčevega osebja, spremljal ter na koncu usposabljanja potrdil, da ima osebje vsa potrebna znanja.

Inženir mora naročniku vso dokumentacijo (vključno s slikovnim gradivom) predati v tiskani in elektronski obliki v formatu, ki ga določi naročnik. V kolikor naročnik zagotovi lastno informacijsko okolje, bo inženir dolžen v skladu z navodili (Protokol komunikacije) v tem okolju ažurno zagotavljati prepisano dokumentacijo v digitalni obliki. (Srđić, 2014)

Ne glede na pogodbeno kazen, ima naročnik pravico uveljavljati od inženirja vso dokazljivo škodo, ki mu je bila povzročena z zamujanjem pogodbenih rokov ali zaradi slabo opravljenih del inženirskih storitev. Izvajanje postopkov s strani inženirja, ki niso v skladu s potrjenimi protokoli, se smatra za kršitev oziroma neizvajanje pogodbenih obveznosti, za kar so predvideni ukrepi odbijanja od pogodbene vrednosti in/ali prekinitve pogodbe. Primeri neizpolnjevanja pogodbenih obveznosti in sankcije, ki izhajajo iz njih so:

- Inženir po svoji krivdi ne izpolni svoje obveznosti v rokih, določenih s to pogodbo, zato je naročnik upravičen do pogodbene kazni v višini petih promilov pogodbene vrednosti za vsak zamujeni dan, vendar največ deset odstotkov revalorizirane pogodbene vrednosti.
- Inženir ne upravlja posameznega dela v skladu s pogodbo in potrjenimi protokoli, zato je naročnik upravičen do pogodbene kazni v višini enega odstotka, ki je določen za posamezno opravilo (Srđić, 2014)

Inženir bo ves čas upošteval visoka merila etičnega kodeksa članov IZS, kot so na primer nepristranskost mnenj, varovanje podatkov naročnika in njegovega zaupanja, lojalnost do ostalih inženirjev, prejemanje plačila samo od naročnika in nesprejemanje nagrad od drugih, ter druge. Glavni cilj pa bo vseskozi ostajal, da bo ob upoštevanju predpisov, moralnih etičnih in strokovnih norm zagovarjal interese varnosti, zdravja, blaginje ljudi, ohranjanje okolja, razvoj kulture ter grajenega okolja (IZS, 2010).

4 SPLOŠNO O FIDIC

4.1 Ustanovitev

Na zboru inženirjev v Belgiji leta 1913 se je prvič izrazila želja po združitvi inženirske stroke v globalno federacijo inženirjev. Na podlagi tega sestanka se je oblikovala mednarodna zveza inženirjev, katere bistvo so bila načela kakovosti celovitosti in trajnosti. Prva izdaja Rdeče knjige je nastala leta 1957 za potrebe definiranja splošnih pogojev pogodb za gradbena dela. Skozi leta so se na podlagi izkušenj dodajali novi pogoji in sčasoma je postal dokument dokaj nepregleden.

V sodelovanju z bankami in strokovnjaki so leta 1999 izdali štiri nove knjige z boljšo preglednostjo. Spremenila pa se je vloga inženirja, ki je po novejši verziji dela za naročnika (Skulj, 2004).

4.2 O FIDIC- u

Danes je v FIDIC včlanjenih 81 držav oziroma nacionalnih združenj. FIDIC organizira seminarje, konference in druge prireditve za razvoj svojih ciljev vzdrževanja visokih etičnih in strokovnih standardov. Izdaja standardna določila pogodb za graditev in okolje, ki so obvezna za vsa naročila, ki jih financirajo banke za obnovo in razvoj. Uporaba FIDIC standardnih določil pogodb je nujna za razvojne projekte, ki jih financirajo institucije in unilateralne banke (Splošne določbe FIDIC, 2016).

Dejavnosti FIDIC izvajajo odbori in delovne skupine, ki jih izvršni odbor imenuje in so v glavnem sestavljene iz prostovoljcev. Izvršni odbor izvoli Generalna skupščina za opravljanje dela mednarodne zveze. Člani vsako leto predlagajo generalni skupščini kandidata za predsednika. Izvršni odbor je odgovoren za sekretariat, ki ga upravlja generalni direktor (FIDIC, 2016).

4.2.1 Cilji FIDIC organizacije

FIDIC organizacija navaja naslednje cilje (FIDIC, 2016):

1. cilj

"Biti priznana mednarodna avtoriteta na področju izvajanja prakse svetovalnega inženirja"

Razvijati in spodbujati najboljše svetovalne inženirske poslovne prakse, zlasti na ključnih področjih; kakovosti, trajnost in integritete.

2. cilj

"Aktivno spodbujati visoke standarde etike in integritete med vsemi, ki sodelujejo pri razvoju infrastrukture po celem svetu"

FIDIC mora predstavljati in spodbujati etične poslovne prakse v celotni industriji. FIDIC mora spodbujati svetovalce k boju proti korupciji in k sodelovanju z drugimi strankami, povezanimi s tem ciljem.

3. cilj

"Ohraniti in okrepiti zastopanost FIDIC svetovalnega inženiringa po vsem svetu"

Cilj je, da so vsa pomembna in kvalificirana združenja močni člani FIDIC organizacije, ki jo bodo predstavljala na nacionalni ravni, ter da jo bodo priznali vsi ustrezni organi kot predstavnika obrti.

4. cilj

"Izboljšati podobo svetovalnega inženiringa"

Dvig statusa svetovalnih inženirjev. Pomoč svetovalnim inženirjem in njihovim strokovnim sodelavcem, da se jih bo povezovalo s preudarno investicijo in kot pomemben prispevek k gospodarski rasti. Dobra podoba bo hkrati pomagala pritegniti najsposobnejše ljudi v svetovalni inženiring. Poskrbeti, da se FIDIC družbeno prilagaja in morda nekoč začne izpolnjevati zahteve svetovnih izzivov, kot so urbanizacija, sprememba podnebja, boljša energetska učinkovitost, oskrba z vodo in ravnanje z odpadki, izboljšave prometa.

4.2.2 FIDIC etični kodeks

Osnovna naloga inženirja je, da se nenehno izobražuje in pridobiva nova znanja. Združenja FIDIC soglašajo, da bo družba spoštovala njihovo integriteto in zaupala oceni članov stroke ter pošteno in korektno plačala njihovo delo, le če se bodo držali etičnega kodeksa. Znanja ne bo mogoče uveljavljati, če naročniki ne bodo imeli zaupanja v svoje svetovalne inženirje in upoštevali naslednja načela (FIDIC, 2011, cit. po Paščinski, 2013):

Odgovornost do družbe in stroke

Svetovalni inženir mora:

- v praksi delovati v interesu svojega naročnika,
- svoje obveznosti izpolniti popolno, vestno in v najboljšem interesu družbe,
- poiskati rešitve, ki so skladne z načeli trajnostnega razvoja,
- ves čas utrjevati in promovirati ugled svoje stroke.

Kompetenca

Svetovalni inženir mora:

- ohranjati znanja in spretnosti na ravni, ki je skladna z razvojem na področjih tehnologije, zakonodaje in upravljanja, pri opravljanju storitev za naročnika pa ustrezno usposobljen, skrben in prizadeven,
- izvajati storitve le tedaj, če je za njih pristojen.

Integriteta

Svetovalni inženir mora:

- delovati ves čas v legitimnem interesu naročnika ter zagotavljati vse storitve v skladu z integriteto in zvestobo.

Nepristranskost

Svetovalni inženir mora:

- biti pri strokovnem svetovanju, presojanju in odločitvah nepristranski,
- obvestiti naročnika pri morebitnih konfliktih med interesi, do katerih bi lahko prišlo med izvedbo storitev za naročnika,
- zavrniti plačilo, kadar bi lahko bila ogrožena neodvisna presoja.

Poštenost do drugih

Svetovalni inženir:

- mora spodbujati koncept »izbira na osnovi kakovosti« (QBS),
- ne sme niti malomarno niti ne naklepno storiti ničesar, kar bi škodilo ugledu in poslovanju drugih,
- ne sme niti neposredno niti ne posredno poskušati nadomestiti drugega svetovalnega inženirja, ki je že imenovan za določeno delo,
- ne sme prevzeti delo drugega svetovalnega inženirja preden le-tega o tem ne obvesti in preden mu naročnik ne pošlje pisnega obvestila, da je njegov predhodnik končal s tem delom,
- mora v primeru, da je bil zaprosen za pregled dela, ki ga je opravil nekdo drug, ravnati v skladu z ustreznimi načeli obnašanja in vljudnosti.

Koruptivnost

Svetovalni inženir:

- ne sme ne ponuditi niti ne sprejeti kakršnegakoli plačila, za katerega se zdi,
 - (a) da bi lahko vplival na postopek izbire nadomestila za svetovalne inženirje in/ali njihove naročnike,
 - (b) da skuša vplivati na neodvisno presojo svetovalnega inženirja,
- mora v celoti sodelovati z vsakim zakonito ustanovljenim preiskovalnim organom, ki pregleduje upravljanje kakršnekoli pogodbe za storitve ali gradnjo.

4.3 FIDIC v Sloveniji

Splošna določila FIDIC so se v Sloveniji prvič uporabila pred več kot 30 leti za gradbeni projekt avtocestnega odseka Vrhnika – Postojna. Od tedaj pa njihova uporaba narašča tako v Sloveniji kot po

svetu, saj postaja norma svetovnih bank za posredovanje kreditov. V vsaki državi članici obstaja le eno združenje inženirjev. V Sloveniji je to združenje ZSI.

Septembra leta 1999 so se posodobili pogodbeni pogoji FIDIC knjig in bili kasneje izdani tudi v slovenskem jeziku, naslednje verzije (FIDIC pogodbeni odnos, 2010):

RDEČA KNJIGA – pogoji gradbenih pogodb,

RUMENA KNJIGA – pogoji gradbenih pogodb za obratno opremo, projektiranje in graditev,

SREBRNA KNJIGA – pogoji pogodb za dobavo, inženirske in gradbene storitve – projekti na ključ,

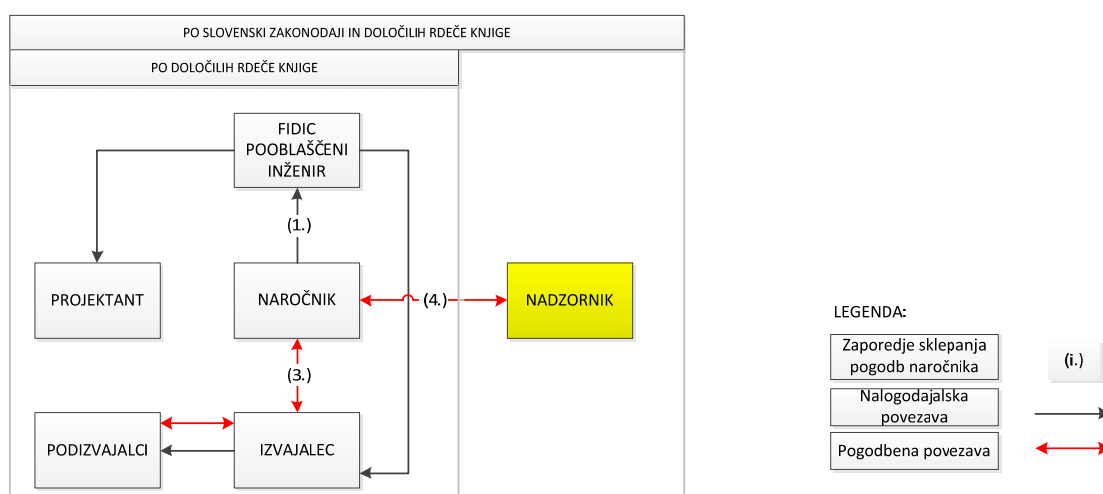
ZELENA KNJIGA – kratka oblika pogodbe.

4.3.1 FIDIC Rdeča knjiga

Izbira barve knjige in s tem modela pogodbe je stvar odločitve investitorja. Odvisna je od vrste del in modela izgradnje. Od izbire pogodbe bo odvisno tveganje, ki ga prevzame naročnik oziroma obratno sorazmerno izvajalec. Rdeča knjiga se uporablja v primerih, ko naročnik gradbena in inženirska dela, projektira sam. ali jih projektira njegov predstavnik. Izvajalčeva dolžnost je, na podlagi take pogodbe, izvršiti dela v skladu s projektom, ki ga priskrbi naročnik. Primerna je za pogodbe, v katerih nastopajo elementi del na področjih nizkih gradenj, strojnih in elektrotehničnih del ter del, ki jih lahko v okviru razpisne dokumentacije in pogodbe projektira tudi izvajalec. (FIDIC pogodbeni odnos, 2010)

4.4 Udeleženci v FIDIC gradbeni pogodbi

Na spodnji sliki je prikazano, kdo so udeleženci v gradbeni pogodbi za projekte, ki so zasnovani na FIDIC pogojih.

Slika 11: Udeleženci v gradbeni pogodbi po FIDIC

FIDIC ne pozna nadzornika, ki ga ZGO obravnava kot nujnega udeleženca gradnje. Udeleženci v gradbeni pogodbi so zato definirani, kot je to prikazano v primeru inženiring pogodbe. Pojma inženir in nadzornik se kljub podobnemu namenu dveh različnih zakonodaj ne smeta enačiti.

Naloge nadzornika so (Seminar, 2013, cit. po Paščinski 2013):

- Profesionalno spremljanje pogodbe s ciljem kvalitetne izpolnitve obvez izvajalca.
- Spremljanje stroškov in rokov do dokončanja del.
- Vpisovanje sporočil v gradbeni dnevnik in njegovo potrjevanje (podpisovanje).
- Po posebnem pooblastilu lahko potrjuje knjigo obračunskih izmer.
- Je podaljšana roka inšpekcijskih služb.

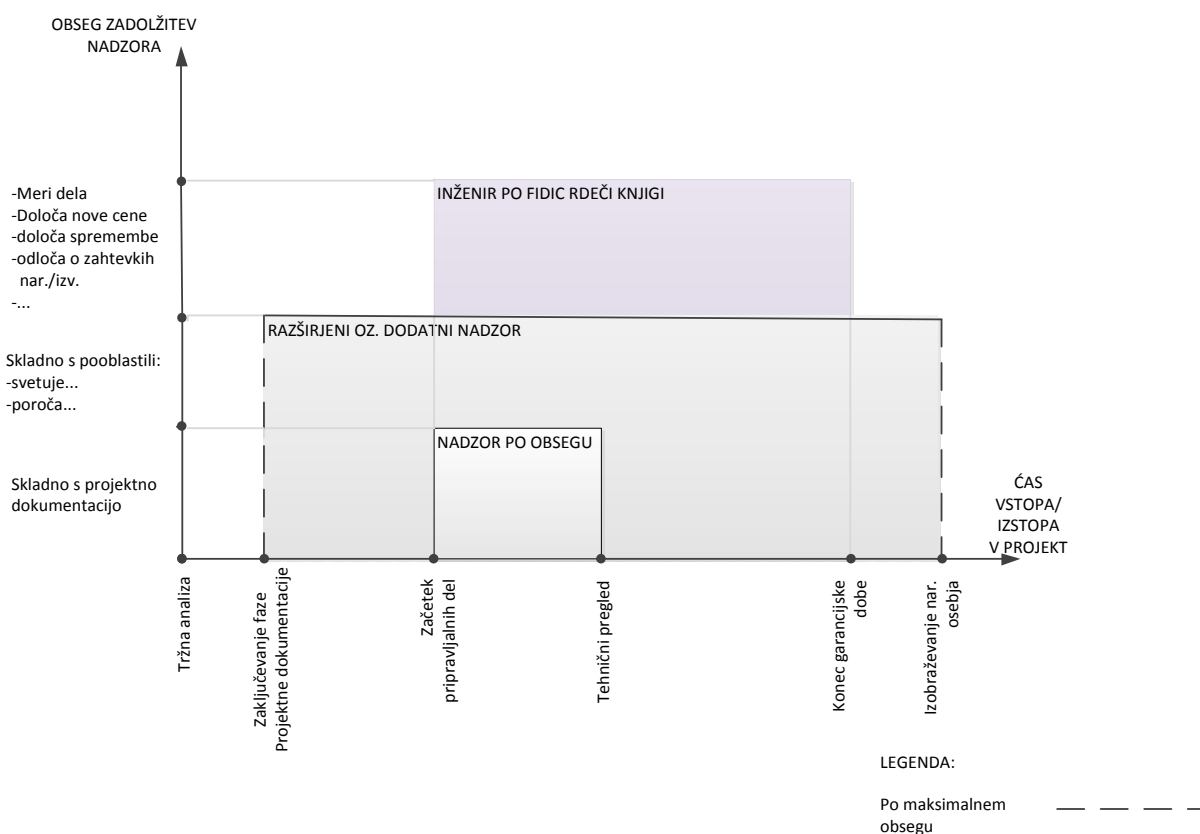
Naloge inženirja pa so naslednje (Seminar, 2013, cit. po Paščinski 2013):

- Administrativno vodi projekt po danih strogih pravilih.
- Ni predpisana strokovna izobrazba.
- Mora biti pošten do vseh strank.
- Vodi skupino strokovnjakov, ki nujno vključuje tudi nadzornike po ZGO - 1.
- Izvaja merjenje izvršenih del (v R Sloveniji to izvaja Izvajalec) in določa/potrjuje zneske za plačilo.
- Izda Potrdilo o dokončanju del.

5 NADZORNI INŽENIR PO FIDIC PRAVILIH

Vsako pogodbo sestavljajo splošni in posebni pogoji pogodb, kjer je potrebno za vsako pogodbo posebej določiti posebne pogoje. V njih se lahko Naročnik izrazi, katere dele FIDIC splošnih pogojev ne želi upoštevati, ali kako jih želi dopolniti. Členi splošnih pogojev se lahko sklicujejo na posebne pogoje, zato jih je potrebno sestaviti pazljivo, da ne pride do neskladij. Posebne pogoje pogodb sestavlja v imenu Naročnika Inženir, ki mu pomaga, svetuje ter preverja pravnik (FIDIC pogodbeni odnos, 2010).

FIDIC splošni pogoji Rdeče knjige so razdeljeni na dvajset členov (klavzul). Vsak člen je razdeljen na podčlene (podklavzule), ki opisujejo naloge in obligeacije Naročnika, Izvajalca ter Inženirja. Posamezni podčleni se pogosto sklicujejo na kakšen drug podčlen istega dokumenta, zato mora biti Naročnik pazljiv pri omejevanju pooblastil Inženirja.

Slika 12: Simbolični prikaz obsega dela Inženirja, glede na sklenjeno pogodbo

Naročnik običajno uporabi Rdečo knjigo (kot je razvidno iz slike), kadar želi fazo projektiranja izvesti sam. Razlog za to je prepričanje, da bo tako projektni del graditve objekta v celoti pod njegovo kontrolo in izveden po njegovih zahtevah. Taki primeri se pojavijo predvsem takrat, ko Naročnik gradi

za lastne potrebe. Na podoben način se bo odločil za FIDIC Rumeno knjigo, kadar ne bo gradil za lastne potrebe. V tem primeru bo vsa pooblastila za obvladovanje faze projektiranja predal Inženirju.

5.1 Vloga in funkcija Inženirja

Vloga Inženirja se je močno spremenila z izdajo 1999 Rdeče knjige napram četrte izdaje Rdeče knjige. V prejšnji izdaji je Inženir imel obligacijo izvajati svojo dejavnost nepristransko. V izdaji 1999 Rdeče knjige podčlena 3.1 in 3.5 zahtevata, da Inženir, razen če je eksplicitno zahtevano drugače, deluje v korist investitorja in da poskuša najti pravičen dogovor v sporu med strankama. Če dogovor med strankama v sporu ni mogoč, bo v njunem imenu sprejel pravično odločitev. (Jaeger, 2009)

Na eni strani ima Inženir številne funkcije, s pomočjo katerih deluje, kot zastopnik Naročnika, bodisi posredno ali neposredno, po drugi strani pa se obe stranki v pogodbi dogovorita, ob sklenitvi pogodbe, da ima Inženir pooblastila za odločanje / certificiranje v skladu s pogodbo. Inženir (ali Naročnikov predstavnik) je torej zelo močna oseba, ki posestuje funkcijo razsodnika (odločitelja), ki pa zahteva določeno stopnjo nepristranskosti in poštenosti. V splošnem bo vloga Inženirja razdeljena med ukrepe, ki jih bo izvajal kot zastopnik Naročnika in tiste, ki vključujejo strokovno mnenje (Jaeger, 2009).

5.2 Inženir po splošnih pogojih FIDIC pogodbenih pravilih

V tem poglavju bom predstavil posamezne FIDIC člene Rdeče knjige. Pri tem si bom pomagal s slovenskim prevodom tega dokumenta, Pogoji gradbenih pogodb za gradbena in inženirska dela, ki jih načrtuje Naročnik (Skulj, 1999). Pomagal si bom tudi z angleškim virom The FIDIC Contracts Obligations of the Parties, kjer so sistematično izpostavljene naloge in obveznosti Inženirja (Hewitt, 2014).

Sporočanje (člen 1.3): Inženir bo za izvajanje določb, iz FIDIC pogojev, v zvezi z dajanjem ali izdajanjem odobritev, potrdil, soglasij, odločitev, obvestil in zahtev komuniciral v pisni obliki in z ročno vročitvijo (s potrdilom o prejemu), s pošiljanjem po pošti ali po kurirju, ko je le to smiselno. Sporočanje lahko poteka tudi drugače, če je to napisano v Dodatku k Ponudbi. Odobritve, potrdila, soglasja in odločitve se ne sme nerazumno zadrževati ali z njimi zamujati. Ko se Inženirju izda potrdilo, mora pri potrditvi, poslati kopijo tudi drugi stranki. Če se neko obvestilo izda eni od strank s strani Inženirja, je treba kopijo poslati tudi drugi stranki.

Pooblastila, dana s strani Inženirja (člen 3.2): Inženir lahko občasno dodeli naloge in pooblastila pomočnikom ali jih preklic. Ti pomočniki so lahko domači Inženir in/ali neodvisni nadzorniki, imenovani za preglede in/ali preskuse delov obratne opreme in/ali materialov. Dodelitev nalog, pooblastil ali preklic pooblastila morajo biti v pisni obliki in niso veljavni, dokler obe stranki ne dobita

kopij. Če ni drugače dogovorjeno med obema strankama, Inženir ne sme poveriti pooblastila za sprejemanje odločitev v nobeni zadevi v skladu s podčlenom 3.5 (Odločitve).

(6.10) Inženir potrjuje evidenco osebja Izvajalca vsak koledarski mesec, vse dokler Izvajalec ne dokonča vseh del, za katere je znano, da še niso opravljena. Prav tako daje soglasja za vse podizvajalce, ki niso omenjeni v Pogodbi (4.4 Podizvajalci), in soglasja na prošnje Izvajalca po dodatnih delovnih območjih (4.23). V primeru nastale potrebe za dela manjšega obsega pa lahko naroči, da se spremembe opravijo kot režijsko delo (13.6).

5.2.1 Omejitve prepovedi in zamenjave

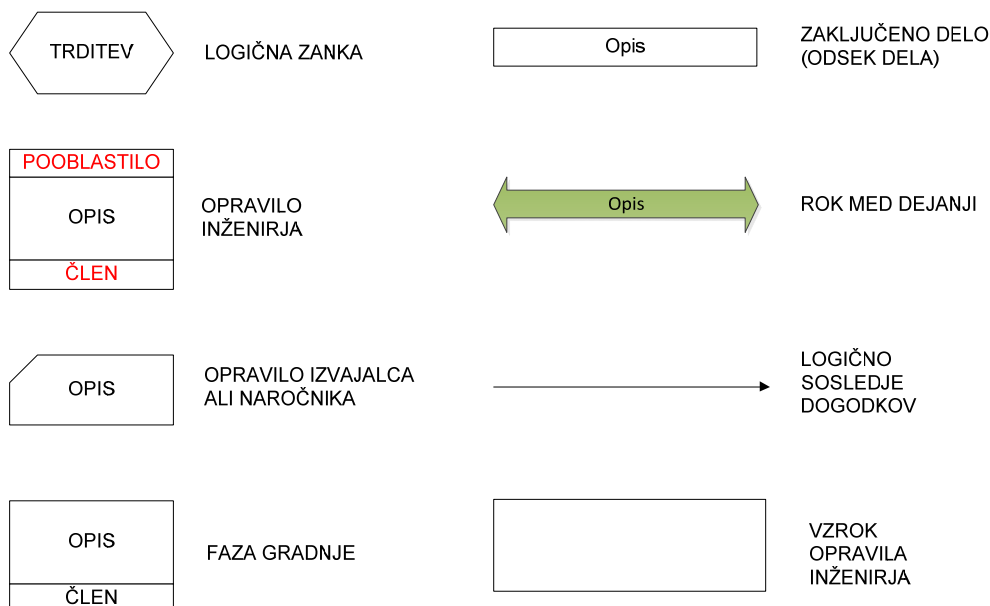
V pristojnosti Naročnika je, da imenuje veččega in izkušenega Inženirja, ki je sposoben izvajati vlogo Inženirja na način, da zagotovi uspešen razvoj projekta. Z uvedbo omejitev in prepovedi Naročnik izraža, da ne zaupa v sposobnosti svojega Inženirja in da poleg tega, ne pričakuje, da bo Inženir izvajal svoja pooblastila ustrezno. Razlog je lahko tudi, da nekateri Naročniki želijo, da ostane vsaka prilagoditev pogodbene cene še vedno pod njihovim neposrednim nadzorom. Pri tem pa prezrejo dejstva, da so z uporabo FIDIC dokumenta že sprejeli, da bo projekt realiziran na pošten in uravnotežen način (Jaeger, 2009).

Pri sprejetju Pogodbenega zneska (kot je navedeno v podčlenu 1.1.4.1) se je potrebno zavedati, da je le ocena, ki odseva ocenjene stroške na datum oddaje. Obstaja pa jasna povezava med kakovostjo razpisne dokumentacije in Pogodbeno ceno. V tem kontekstu je potrebno razumeti vlogo Inženirja. Vsa njegova pooblastila temeljijo in izhajajo iz pogodbe. Inženirju ni dovoljeno spreminjati pogodbe (Podčlen 3.1). Prav tako mu ni dovoljeno razrešiti stranko katerekoli naloge, obveznosti in odgovornosti, ki izhajajo iz pogodbe. Nobena odobritev, kontrola, potrdilo, soglasje, pregled, navodilo, obvestilo, predlog, prošnja, test, ali podobno dejanje ne razreši Izvajalca odgovornosti, ki jo ima v skladu s pogodbo (Podčlena 3.1, 7.3). Tako je zagotovljeno, da Inženir nikoli ne spreminja ali odstopa od tiste pogodbe, ki je bila dogovorjena med strankami.

Naročnik si pridrži pravico, da kadarkoli zamenja Inženirja (Zamenjava Inženirja – podčlen 3.4), a mora o nameri obvestiti Izvajalca in dobiti njegovo potrdilo, da se z zamenjavo strinja, saj to dejanje predstavlja spremembo gradbene pogodbe, katero je Izvajalec podpisal.

5.2.2 Naročnik pooblasti Inženirja

KRATICE:
INŽ – INŽENIR
NAR – NAROČNIK
IZV – IZVAJALEC

Slika 13: Legenda

Naročnik mora imenovati Inženirja (podčlen 3.1), ki bo izvajal naloge, ki mu bodo poverjene, po Pogodbi. Osebje Inženirja mora vključevati ustrezno kvalificirane Inženirje in druge strokovnjake, ki so pristojni, da opravljajo te naloge. Inženir nima pooblastil za spreminjanje Pogodbe. Inženir lahko uveljavlja pooblastila, ki so mu dana kot Inženirju in kot je to določeno in se razume iz Pogodbe. Če se od Inženirja zahteva, da pridobi dovoljenje Naročnika, preden uveljavi določeno pooblastilo, morajo biti te zahteve navedene v Posebnih pogojih. Naročnik se obveže, da pooblastil Inženirja ne bo omejeval drugače, kot se je dogovoril z Izvajalcem. Kadar Inženir izvaja določeno pooblastilo, za katero je potrebno naročnikovo soglasje (za namene Pogodbe), se šteje, da je Naročnik soglasje dal.

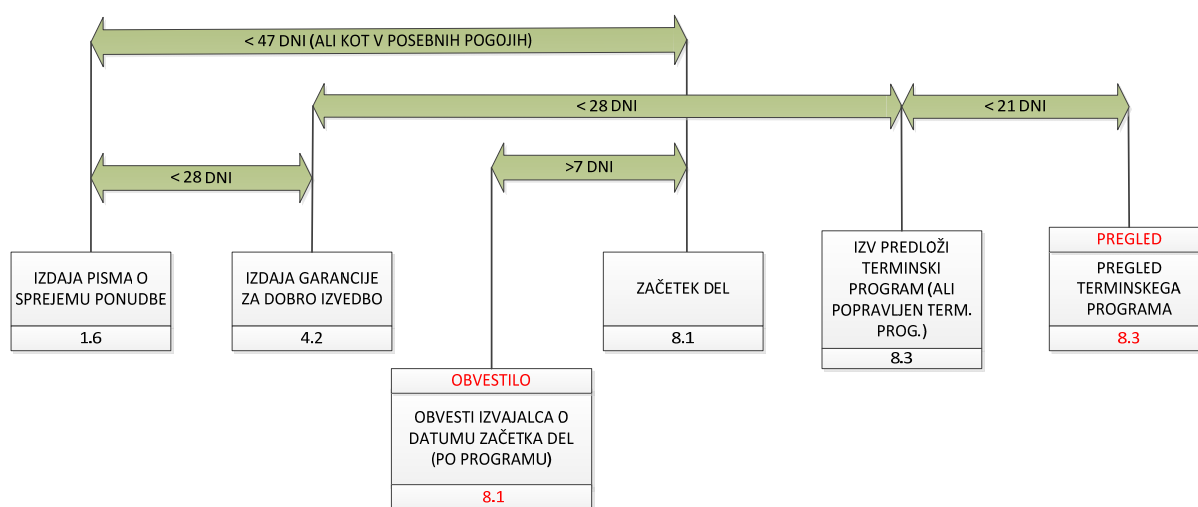
Glavna pooblastila Inženirja za izvajanje FIDIC pogodbenih nalog so povzeta v delu FIDIC: A guide for practitioners. Kako se posamezno pooblastilo izvaja pa sem opisal v nadaljevanju (Jaeger, 2009)

1) Inženir je odgovoren za pričetek, saj mora obvestiti o Datumu pričetka (podčlen 8.1)

(Začetek del - podčlen 8.1) Inženir mora Izvajalca obvestiti o datumu začetka vsaj 7 dni pred nameranim datumom začetka. Če ni drugače določeno v Posebnih pogojih, mora biti datum začetka

v roku 42 dni po tem, ko Izvajalec prejme Pismo o sprejemu Ponudbe.

Prav tako bo ugodil prošnjam Izvajalca v primeru podaljšane ustavitve (podčlen 8.11), in imel rok 28 dni, da odgovori na izvajalčevo prošnjo za nadaljevanje del, sicer ima Izvajalec pravico opustitve tistega dela del.

Slika 14: Časovna umestitev obvestila Inženirja o datumu pričetka

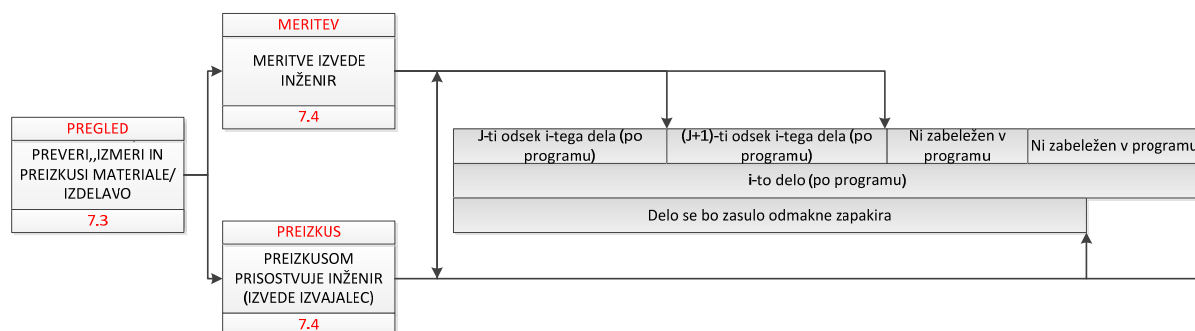
2) Inženir pregleduje dela (člen 7.3).

(Pregled – podčlen 7.3) Osebe Naročnika mora ob vseh primernih časih imeti neomejen dostop do vseh delov gradbišča in do vseh mest, na katerih se pridobivajo naravni materiali. Prav tako mu mora biti upravičen, da med proizvodnjo, izdelavo in gradnjo (na gradbišču in drugje) preveri, pregleda, izmeri in preskusi materiale, ter da preveri napredek v proizvodnji, v izdelavi obratne opreme in izdelavi materialov.

Osnova za uveljavljanje kateregakoli pooblastila je prisotnost na gradbišču ter pregledovanje del. Ni člena, ki bi urejal prisotnost na gradbišču. Pregled pa bo nujen v naslednjih primerih;

- (podčlen 7.3) ko je neko delo gotovo in preden se ga zasuje, odmakne izpred oči ali zapakira za skladiščenje ali transport. Takrat mora Inženir, brez neutemeljene zamude izvesti preveritev, pregled, meritve ali preizkuse,
- (podčlen 7.4) v primeru preizkusov, ki se izvedejo po končanem delu ali odseku del in so zapisani v programu,
- (podčlen 7.5) v primeru odstranjene napake in ponovnega preizkušanja,

- (podčlen 12.1) v primeru meritev, ki so vezana na čas izplačila in
- (podčlen 8.12) v primeru ponovnega začetka dela Izvajalca, Inženir in Izvajalec skupaj pregledata tista dela, obratno opremo in materiale, ki jih je ustavitev prizadela.

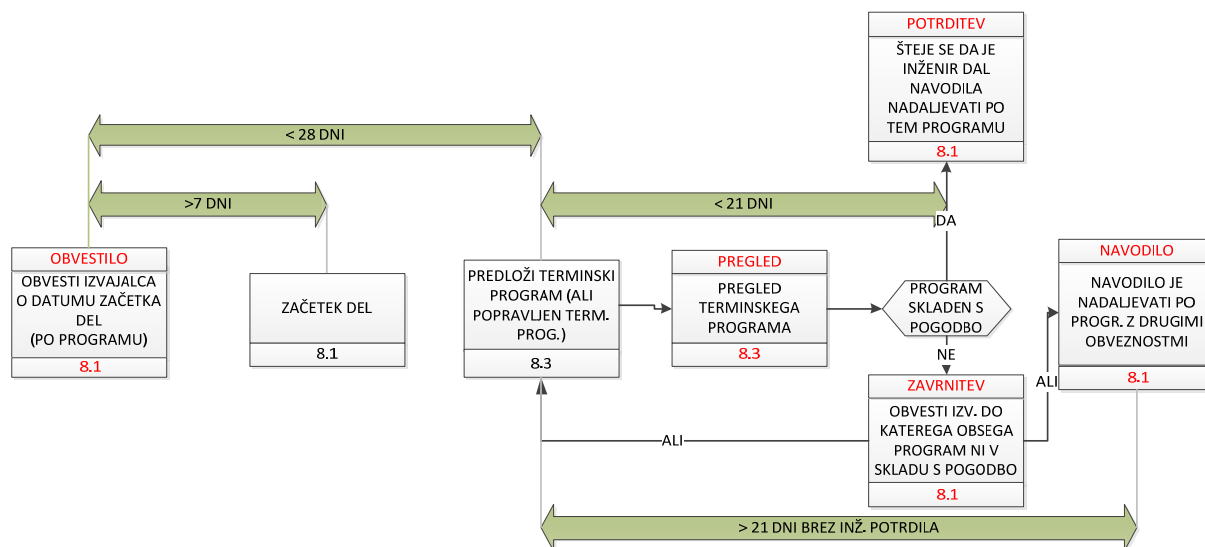

Slika 15: Časovna umestitev pregledov Inženirja

3) Inženir lahko zavrne vsak predloženi terminski program (Podčlen 8.3).

(8.3 Program) Inženir 28 dni po oddaji obvestila o datumu začetka del prejme Izvajalčev podroben terminski program. Prav tako mu je Izvajalec dolžan posredovati popravljen program vsakokrat, ko Inženir oceni, da dosedanji program ni v skladu z dejanskim napredkom ali z obveznostmi Izvajalca. Izvajalec mora Inženirja takoj obvestiti o določenih možnih bodočih dogodkih ali okoliščinah, ki bi lahko škodovala delu, zvišale pogodbeno ceno ali zakasnile izvajanje del. Inženir pa lahko od Izvajalca zahteva, da mu predloži oceno pričakovanega učinka bodočih dogodkov ali okoliščin in/ali predlog ki mora vsebovati popravljene terminske programe v skladu s podčlenom (13.3 Postopek spremembe),

Če Inženir v roku 21 dni po prejemu programa ne obvesti Izvajalca in navede, do katerega obsega le-ta ni v skladu s Pogodbo, mora Izvajalec nadaljevati z delom po programu v skladu s svojimi drugimi obveznostmi po Pogodbi.

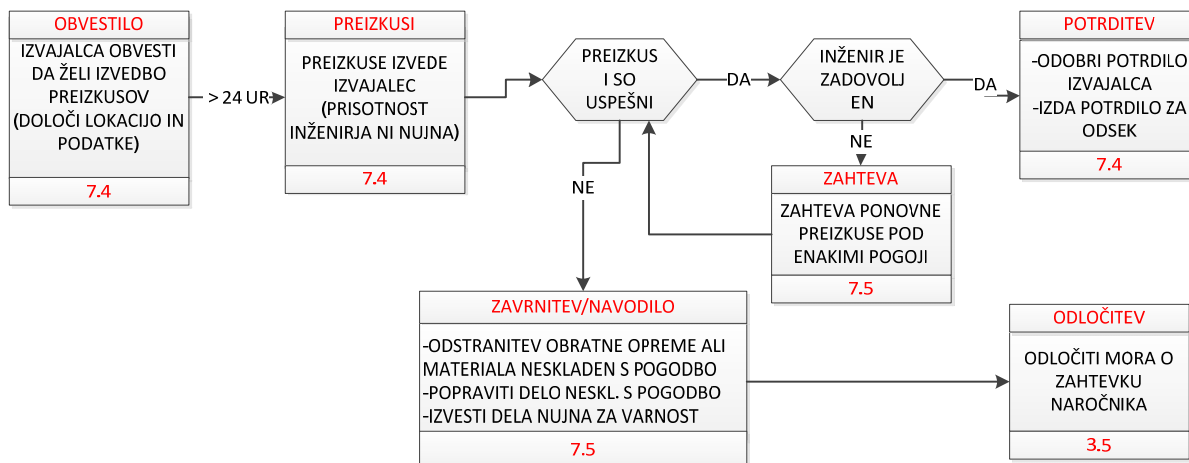

Slika 16: Časovna umestitev obvestila Inženirja o zavrnitvi predloženega programa

4) Inženir sodeluje pri preizkusih in lahko zavrne katero koli obratno opremo, materiale ali izdelavo (Podčlen 7.5).

(Podčlen 7.5 Zavrnitev) Če se kot rezultat preverjanja, pregleda, merjenja ali preskušanja ugotovi, da ima obratna oprema, material ali izdelava napako oziroma kako drugače ni v skladu s Pogodbo, lahko Inženir zavrne obratno opremo, material ali izdelavo, tako da o tem in o razlogih za to obvesti Izvajalca. Če Inženir zahteva, da se obratno opremo, material ali izdelavo ponovno preizkusi, je treba preizkuse ponoviti pod enakimi pogoji.

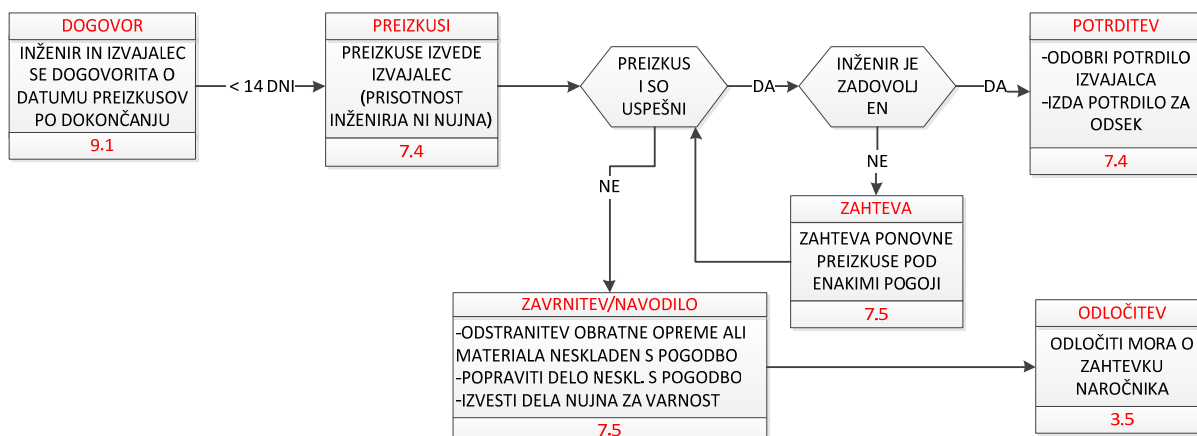
Vmesni preizkusi: (Podčlen 7.4 preizkušanje) Inženir mora vsaj 24 ur prej obvestiti Izvajalca o svoji nameri, da bo prisostvoval preizkusom. Pravico ima spremeniti lokacijo ali podatke določenih preskusov ali pa naročiti Izvajalcu, da izvede dodatne preizkuse. Če Inženir ni prisoten na dogovorjenem mestu ob dogovorjenem času, lahko Izvajalec izvede preizkuse sam, razen če Inženir ne naroči drugače. Potem velja, kot da so bili preskusi izvedeni v prisotnosti Inženirja.

Slika 17: Zavrnitve Inženirja na podlagi vmesnih preizkusov

(podčlen 3.2 pooblastila dana s strani Inženirja) Če za neko delo, obratno opremo ali materiale ni bilo danega nesoglasja, to ne pomeni, da je soglasje dano in zato to ne bo negativno vplivalo na pravico Inženirja, da zavrne delo, obratno opremo ali materiale.

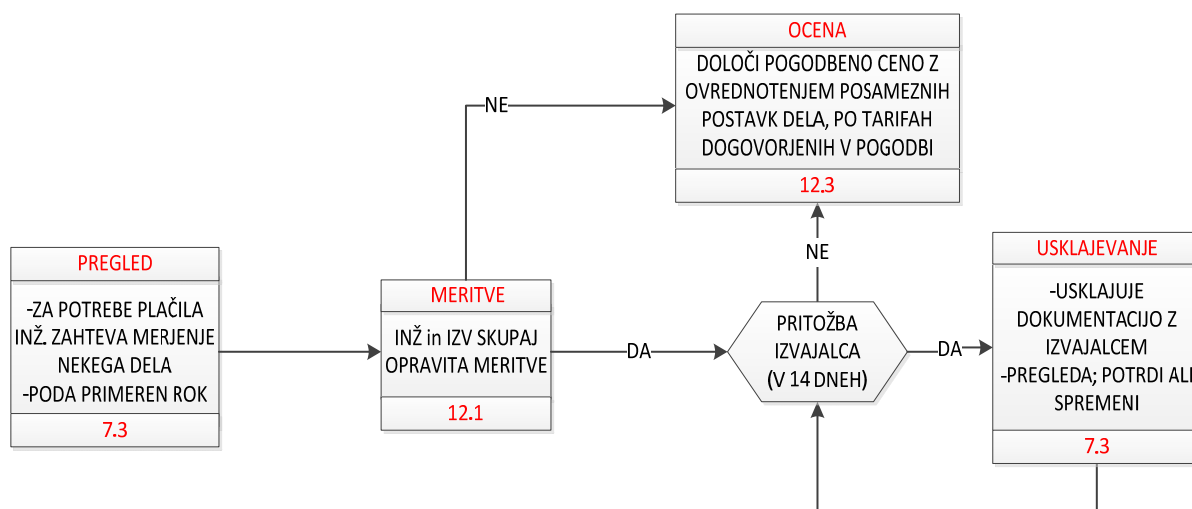
Preizkusi ob dokončanju: (podčlen 9.1 Obveznosti Izvajalca) Inženir bo obveščen minimalno 21 dni preden bo Izvajalec pripravljen na preizkuse ob dokončanju del. Če ne obstaja drugačen dogovor, mora Inženir določiti datum preizkusov v roku 14 dni po datumu, ki ga poda Izvajalec. Pri ocenjevanju rezultatov preizkusov ob dokončanju del mora Inženir upoštevati učinek kakršnekoli uporabe del s strani Naročnika na kakovost ali druge značilnosti del. Takoj ko so preizkusi ob dokončanju na delih ali odseku končani, mora Izvajalec Inženirju predložiti overjeno poročilo o rezultatih teh preizkusov.

Slika 18: Zavrnitve Inženirja na podlagi končnih preizkusov

5) Inženir meri dela (Podčlen 12.1 Rdeča knjiga)

(12.1 Merjenje del) Za potrebe plačila nekega dela, se Inženir dogovori in uskladi s predstavnikom Izvajalca glede datuma meritev. V interesu predstavnika Izvajalca bo, da merjenjem prisostvuje, saj bodo v nasprotnem primeru Inženirjeve meritve veljale kot točne. Meritve opravlja Inženir. Ima dolžnost da pripravi dokumente, na podlagi katerih se opravijo meritve trajnih del. Za pritožbo nad pripravljenimi dokumenti ima Izvajalec 14 dni časa, Če tega ne stori se dokumenti štejejo kot točni.

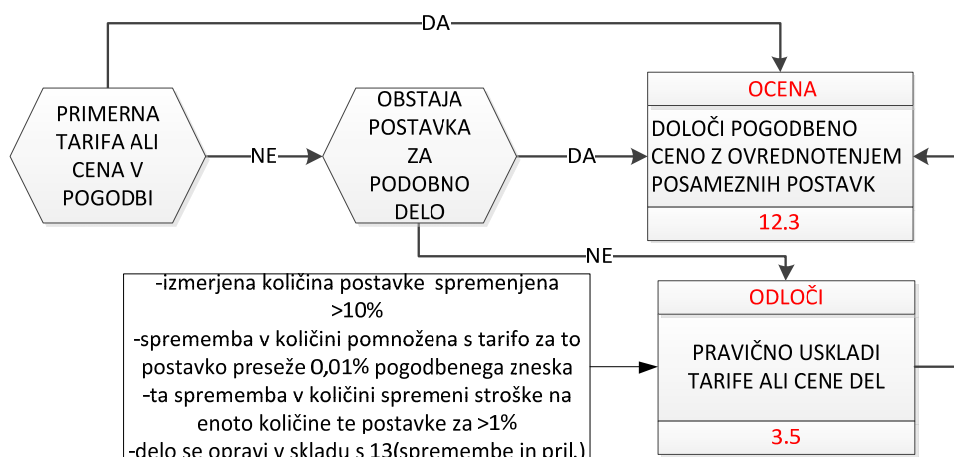

Slika 19: Zavrnitve Inženirja na podlagi vmesnih preizkusov

V primeru, da se Izvajalec ne strinja s poročili, Inženir pregleda zapise in jih popravi, ali pa ponovno potrdi.

6) Inženir določi nove pogodbene cene (podčlen 12,3 Rdeča knjiga).

Inženir določa nove pogodbene cene v skladu s podčlenom 3.5 (odločitve), razen v primerih, ko je v pogodbi dogovor drugačen. Ovrednoti posamezne postavke dela v skladu s podčlenoma 12.1 (merjenje in ocena) in 12.2 (način merjenja) ter ustrezne tarife ali cene za posamezne postavke ter uskladi in določi ceno. V času dogovarjanja in določanja primerne tarife bo Inženir za namene vmesnih plačil določil začasno tarifo ali ceno.

Slika 20: Določitev novih pogodbenih cen Inženirja po FIDIC

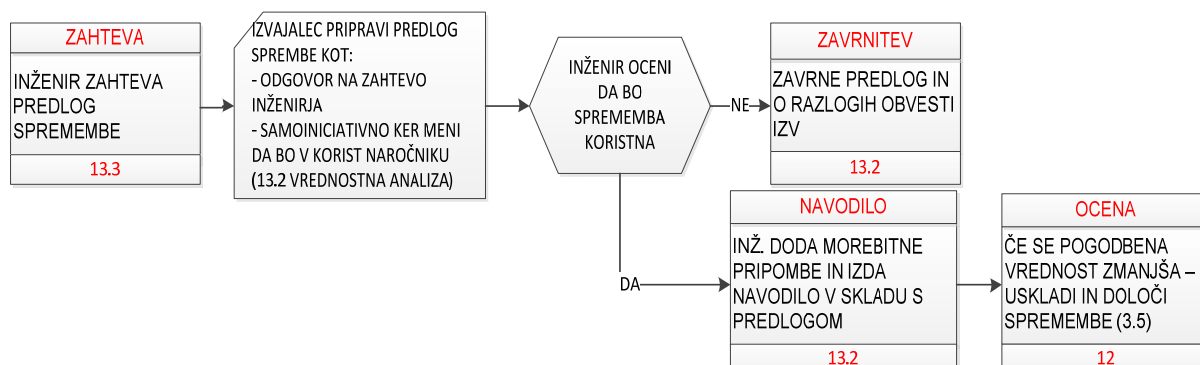
7) Inženir oceni in določa spremembe (Podčlen 13.3).

(13.3 Postopek spremembe) Inženir lahko zahteva predlog preden naroči spremembo. Ko Inženir prejme predlog, mora takoj, ko je to mogoče, v skladu s podčlenom 13.2 (Vrednostna analiza) odgovoriti z odobritvijo, odklonitvijo ali pripombami. Izvajalec ne sme zamujati z nobenim delom, medtem ko čaka na odgovor. Predlog lahko pripravi tudi Izvajalec samoiniciativno, če meni, da bo koristen za Naročnika. Take koristi so po podčlenu 13.2 (vrednostna analiza) lahko finančne koristi, pridobitev na času, pridobitev na kakovosti produkta ali kakšne druge koristi. V t primeru, ko bo predlog Izvajalca uspešen, bo Inženir ocenil te koristi za dodatek k plačilu Izvajalca. Pripadala mu bo polovica ocenjenih koristi.

Vsako naročilo za izvedbo spremembe, skupaj z vsemi zahtevami za beleženje stroškov, mora Inženir dati Izvajalcu, ki mora naročilo potrditi. Vsaka sprememba se oceni v skladu s členom 12 (Merjenje in ocena).

(podčlen 13.1) Vsaka sprememba lahko vključuje:

- spremembe v količinah posamezne postavke dela, vključenega v Pogodbi (vendar takšni odkloni ne predstavljajo vedno spremembe),
- spremembe v kakovosti ali kakšni drugi značilnosti neke postavke dela, spremembe glede nivoja, položaja in/ali dimenzij posameznega dela del,
- opustitev nekega dela, razen če ga bo opravil nekdo drug,
- vsako dodatno delo, obratno opremo, materiale ali storitve za trajna dela, vključno s preskusi ob dokončanju del, izvrtinami in drugimi preskusi in raziskovalnimi deli, povezanimi s tem, ali
- spremembe v zaporedju ali časovnem planu izvajanja del

Slika 21: Določanje sprememb Inženirja po FIDIC

Za namene prilagoditev zaradi sprememb stroškov (podčlen 13.8) Inženir uporabi indekse ali referenčne cene, navedene v tabeli podatkov prilagoditev, vključene v Dodatku k Ponudbi. Če je njihov izvor dvomljiv, jih določi Inženir sam. Za čas, dokler tekoči stroškovni indeksi niso na razpolago, bo Inženir določil začasni indeks za izdajo Potrdila o vmesnem plačilu. Ko je tekoči stroškovni indeks na razpolago, bo temu primerno izračunal prilagoditev.

8) Inženir izda potrdila o prevzemu ter potrdila o izvedbi (Podčlen 10.1, 11.9).

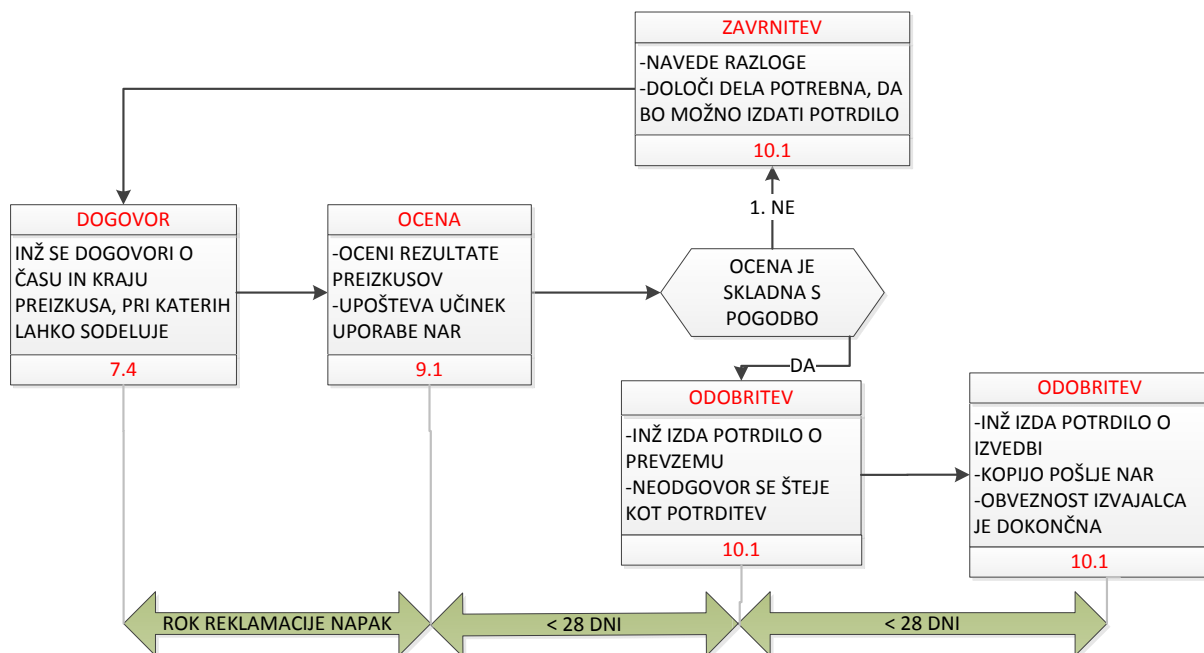
(10.1 Prevzem del in odsekov del) Izvajalec lahko z obvestilom Inženirju zaprosi za Potrdilo o prevzemu najprej 14 dni preden bodo dela po mnenju Izvajalca dokončana in pripravljena za prevzem. Če so dela razdeljena na odseke, lahko Izvajalec na podoben način zaprosi za Potrdilo o prevzemu za vsak posamezen odsek.

Inženir mora v roku 28 dni po prejemu prošnje Izvajalca:

- Izvajalcu izdati Potrdilo o prevzemu in pri tem navesti datum, ko so bila dela ali odsek dokončani v skladu s Pogodbo, razen za morebitna manjša še neopravljena dela in napake, ki ne bodo v veliki meri vplivale na uporabo teh del ali odseka za njihov predviden namen in
- zavrniti prošnjo in pri tem navesti razloge in določiti delo, ki ga mora Izvajalec izvršiti, da bo možno izdati Potrdilo o prevzemu. Izvajalec mora to delo potem dokončati, preden se izda nadaljnje obvestilo po tem podčlenu.

Če Inženir ne izda Potrdila o prevzemu niti ne zavrne prošnje Izvajalca v roku 28 dni in če so dela ali odsek v glavnem v skladu s Pogodbo, se šteje, da je bilo Potrdilo o prevzemu izdano na zadnji dan tega roka.

(11.9 Potrdilo o izvedbi) Izvedba obveznosti Izvajalca se ne šteje kot dokončana, dokler Inženir Izvajalcu ne izda Potrdila o izvedbi, ki navaja datum, ko je Izvajalec izvršil svoje obveznosti po Pogodbi. Inženir mora izdati Potrdilo o izvedbi v 28 dneh po zadnjem datumu preteka rokov za reklamacije napak, ali takoj po tem, ko je Izvajalec dostavil vse svoje dokumente, dokončal in preizkusil vsa dela ter odpravil vse napake. Kopijo Potrdila o izvedbi mora Inženir poslati Naročniku. Samo na podlagi Potrdila o izvedbi se šteje, da so bila dela sprejeta.

Slika 22: Izdaje potrdil o prevzemu ter potrdil o izvedbi Inženirja po FIDIC

9) Inženir potrdi plačila (člen 14).

Vmesna plačila: (14.3 Prošnja za Potrdilo o vmesnem plačilu) Po koncu vsakega meseca Inženir sodeluje z Izvajalcem pri dogovarjanju in odobriti obračuna (situacije). Vse dodatke obratne opreme in materialov namenjenih za dela bo sproti določal in potrjeval z namenom vključitve v Potrdilo vmesnih plačil (podčlen 14.5). Mesečno potrjuje tudi zneske, katere mora Izvajalec plačati imenovanemu Podizvajalcu (podčlen 5.3). Če so se tako dogovorili v pogodbi, lahko Inženir zadrži plačilo zadržanega zneska v primeru, da mu ni predloženo dokazilo o plačilu imenovanega Podizvajalca.

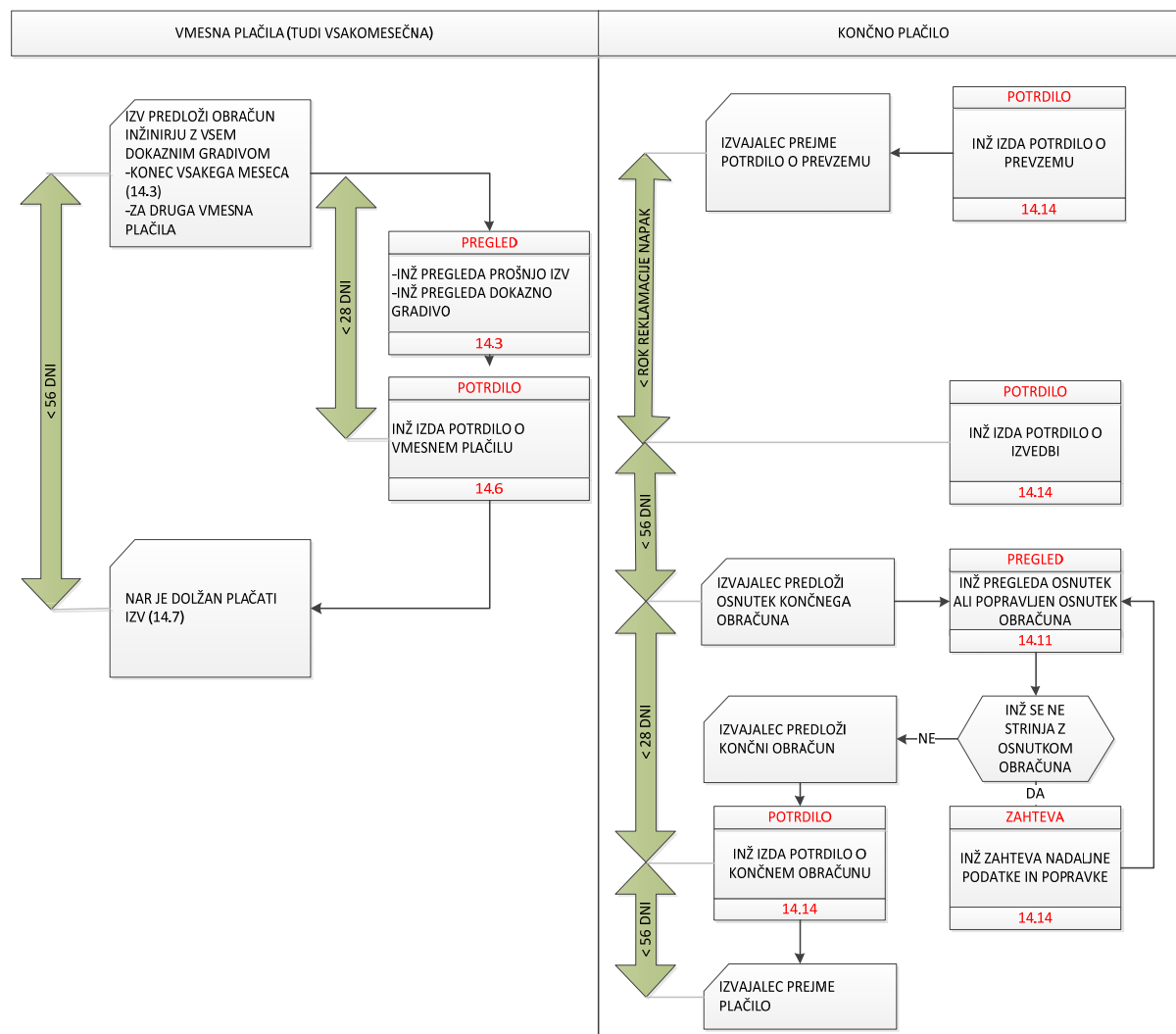
Ko bo Naročnik prejel in odobril Garancijo za dobro izvedbo, bo Inženir v 28 dneh po prejemu obračuna (situacije) in dokaznih dokumentov izstavil Naročniku Potrdilo o vmesnem plačilu, ki mora navajati znesek, katerega je Inženir pošteno določil. Inženir lahko v vsakem od Potrdil o plačilu napravi popravek ali spremembo, ki naj bi sicer bila narejena v prejšnjem potrdilu. Potrdilo o vmesnem plačilu še ne pomeni tudi sprejema, odobritve, privolitve ali zadovoljstva Inženirja.

Končna plačila: (14.11 Prošnja za Potrdilo o končnem plačilu) Inženir sodeluje z Izvajalcem pri dogovarjanju in odobritvi Obrazca za končni obračun. Če bo potrebno, bo zahteval manjkajoče podatke in popravke obrazca za končni obračun. Pregleduje, ali je vrednost celotnega dela v skladu s Pogodbo in ali so vse nadaljne vsote, za katere Izvajalec meni, da je do njih upravičen, v skladu s Pogodbo. Dogovorjeni obračun (situacija) se v teh pogojih navaja kot končni obračun oziroma situacija.

(14.13 Izdaja Potrdila o končnem plačilu) V 28 dneh po prejemu končnega obračuna (situacije), mora inženir Naročniku izstaviti Potrdilo o končnem plačilu, ki določa končni dolžni znesek in saldo (če obstaja), ki ga je Naročnik dolžan plačati Izvajalcu ali Izvajalec Naročniku. Če Izvajalec ni zaprosil za Potrdilo o končnem plačilu, mora Inženir Izvajalca zaprositi, da to stori. Če Izvajalec ne predloži te prošnje v 28 dneh, mora Inženir izstaviti Potrdilo o končnem plačilu za tak znesek, katerega sam pošteno določi za plačilo.

V primeru, ko Inženir ni uspešen pri dogovarjanju in se ne more strinjati z nobeno od verzij obrazca končnega obračuna, mora izročiti Naročniku Potrdilo o vmesnem plačilu za dogovorjene dele osnutka končnega obračuna (situacije). Eno kopijo posreduje tudi Izvajalcu. Če se potem spor končno reši v skladu s podčlenom 20.4 (Sprejem odločitve Komisije za reševanje sporov) ali podčlenom 20.5 (Mirna poravnava spora), mora Izvajalec sam pripraviti in Naročniku predložiti (in kopijo tudi Inženirju) končni obračun (situacijo).

Katerakoli od strank (Naročnik/Izvajalec) lahko v skladu s podčlenom 19.6, v primeru višje sile, ali drugih ponavljajočih razlogov prekinitve del, odstopi od pogodbe. V takem primeru bo Inženir določil vrednost do tedaj opravljenih del in izdal Potrdilo o plačilu Izvajalcu.

Slika 23: Potrjevanje plačil Inženirja po FIDIC

(14.9 Plačilo zadržanega zneska) Ko Inženir izstavi Potrdilo o prevzemu del, mora potrditi Izvajalcu plačilo prve polovice zadržanega zneska. Takoj po zadnjem datumu preteka rokov za reklamacijo napak, mora Inženir potrditi še neplačani saldo zadržanega zneska za izplačilo Izvajalcu. Ti deleži bodo v primeru izdanega potrdila za nek odsek, predstavljali le 40% deleža, ki se ga izračuna z deljenjem ocenjene pogodbene vrednosti tega odseka z ocenjeno končno pogodbeno ceno. Na ta način je zagotovljena garancija izvedbe, saj je Inženir upravičen, da zadrži potrditev ocenjenih stroškov dokler pomanjkljivosti niso odpravljene.

10) Inženir daje navodila (člen 3.3)

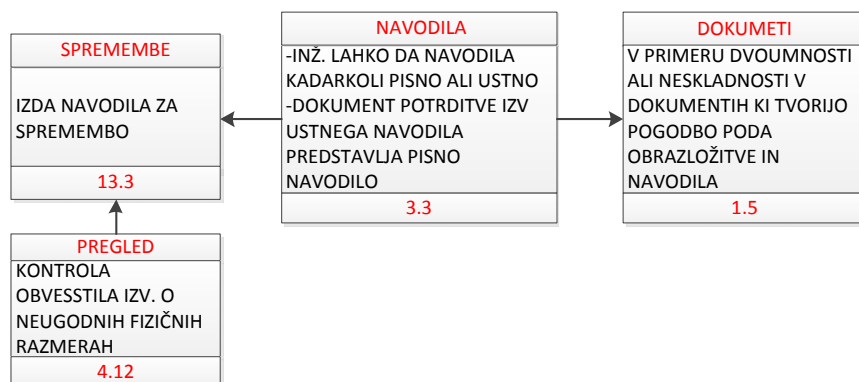
Navodila zaslužijo posebno pozornost. Njihova uporaba ni nujna, posledice pa so lahko katastrofalne. Čeprav dajanje navodil ni obvezno po podčlenu 3.3, se lahko izkaže, da kljub temu so. Po podčlenu 1.5 (Prioriteta dokumentov) je Inženir dolžan dati navodila in pojasnila, če so kakršnekoli nejasnosti

ali neskladja v dokumentih pogodbe. Navodila je dolžen dati tudi v primeru ravnanja z najdbo fosilov. Izdaji navodil se je pogosto moč izogniti, saj po podčlenu 13.3 (Postopek spremembe) Inženir lahko zahteva predlog, namesto da poda navodila. To mu bo omogočilo, da preveri vse posledice nameravane variacije. Podčlen 4.12 (Nepredvidljive fizične razmere) daje Inženirju moč posredovanja navodila, a ni nujno, saj za Izvajalca že velja obveza premagati težavo (Jaeger, 2009).

Inženir navodila posreduje vedno imenovanemu predstavniku Izvajalca, ki sprejema navodila v imenu Izvajalca. Navodilo lahko pooblaščen Inženir izda kadarkoli pisno ali ustno za:

- odpravo napak, ali
- spremembe kot dodatna dela,
- spremembe v kakovosti ali kakšni drugi značilnosti neke postavke dela,
- spremembe glede nivoja, položaja in/ali dimenzij posameznega dela del,
- opustitev nekega dela, razen če ga bo opravil nekdo drug,
- vsako dodatno delo, obratno opremo, materiale ali storitve za trajna dela, vključno s preskusi ob dokončanju del, izvrtinami in drugimi preskusi in raziskovalnimi deli, povezanimi s tem, ali
- spremembe v zaporedju ali časovnem planu izvajanja del (Pravica do sprememb (13.1)).

Prav tako Inženir daje navodila v skladu s členom začasni zneski (13.5), saj se vsak začasni znesek uporabi v celoti ali delno, samo v skladu z Inženirjevimi navodili.

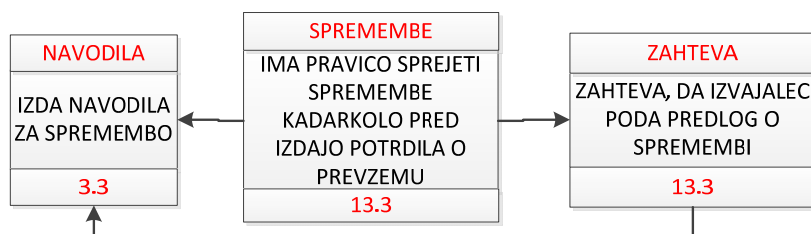
Slika 24: Potek izdaje navodila Inženirja po FIDIC

Pomembno je, da v vsakem primeru Inženirji skrbno preverijo vse posledice navodil, ki bi bile takoj zavezujoče za Izvajalca. Navodila Inženir podaja z največjo zadržanostjo in previdnostjo. Navodila lahko povzročijo dodatne stroške, zamude in motnje, zaradi česar mora pred izdajo ukaza Inženir preveriti, ali bo navodilo vplivalo na nadaljna dela ali zahtevke Naročnika. To je lahko zamudno, a je nujno potrebno, da bi se izognili nepotrebnim razpravam in sporom (Jaeger, 2009).

Do katere mere je Inženir odgovoren za svetovanje Naročniku (stranki), je odvisno od veljavne zakonodaje in pogodbe med Naročnikom in Inženirjem. Vendar, ker je obvezan, da dela v skladu z obligacijo opravljanja svojih storitev na pošten in nepristranski način, bi moral razkriti vse okoliščine, ki bi lahko vplivale na njegove akcije. Ni dovoljeno, da zavrne katerikoli zahtevek, ne da bi podal ustrezne podatke ali razloge. Odobritve, potrdila, soglasja in odločitve se ne sme nerazumno zadrževati ali z njimi zamujati. Ko se Inženirju izda potrdilo, mora pri potrditvi, poslati kopijo tudi drugi stranki. (Podčlen 1.3 Sporočanje). Ni pa izrecna dolžnost ne zadrževanja ali zamujanja z navodili. V skladu s podčlenom 19.3 (Obveznost prizadevanja da so zamude čim krajše) morata obe pogodbenici v vsakem trenutku uporabiti vsa razumna prizadevanja za zmanjšanje kakršnih koli zamud pri izvajanju pogodbe, ki so posledica Višje sile. Predlaga se, da se vključi obveznost dajanja pravočasnih navodil (Jaeger, 2009).

11) Inženir zahteva predloge (člen 13.3)

(13.3 Postopek spremembe) Inženir lahko od Izvajalca zahteva predlog, preden je naročil spremembo, in Izvajalec mu je dolžan podati opis predlaganega dela ter program za njegovo izvedbo, svoj predlog za vse potrebne spremembe v programu v skladu s podčlenom 8.3 [Program] in z rokom dokončanja ter svoj predlog ocene spremembe.

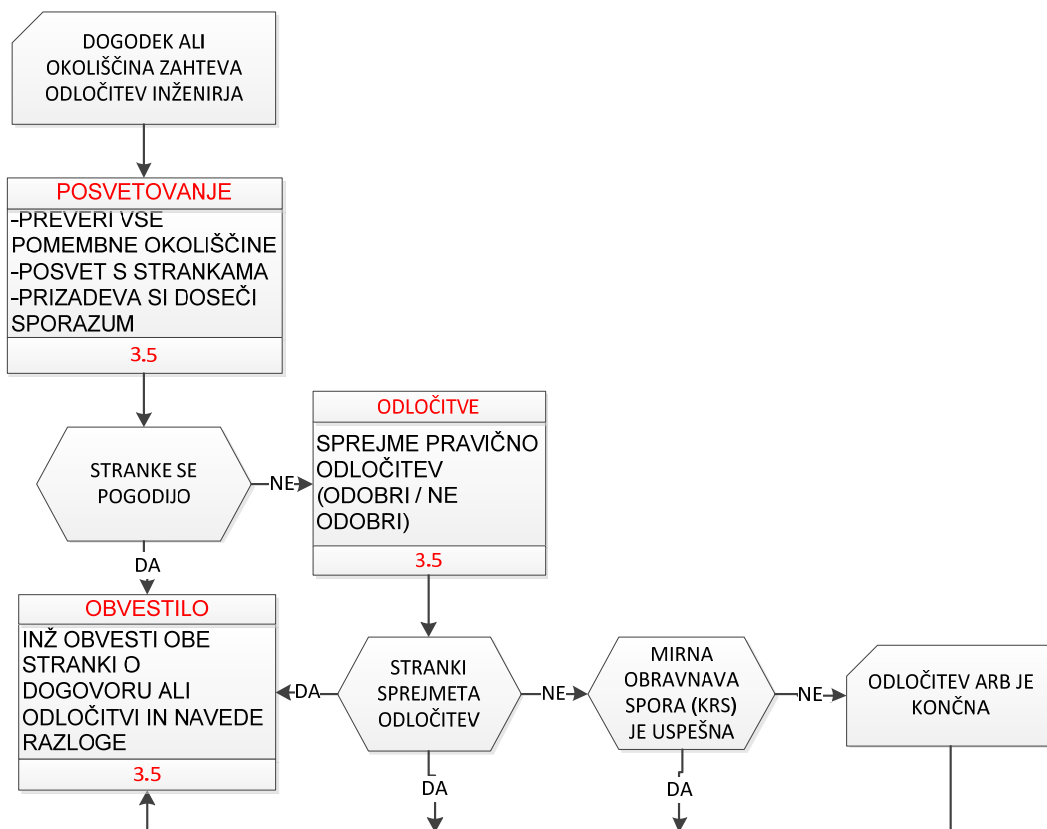

Slika 25: Potek izdaje zahteve Izvajalcu za predloge Inženirja po FIDIC

12) Inženir odobri ali ne odobri ter odloča v primerih zahtevkov in reklamacij (Podčlen 3.5)

Najpomembnejše pooblastilo, ki ga prejme Inženir je odločanje. Po FIDIC pogodbi zavezuje tako Naročnika kot Izvajalca k upoštevanju odločitev Inženirja. Določbe tega podčlena in uporaba drugih omogočajo enakopravnost pogodbenih partnerjev in pravično odločanje Inženirja v skladu s pogodbo. Podčlen 3.5 je edini člen FIDIC določil, ki omogoča Inženirju, da deluje v nasprotju z interesi Naročnika. Podčlen 3.5 se tolmači in uporablja tako, da so odločitve Inženirja pravične. Ob tem se uporabljajo tudi določila zadnjega odstavka podčlena 20.1 (Zahtevki Izvajalca) ter podčlena 2.5 (Zahtevki Naročnika).

Kadar ti Pogoji določajo, da mora Inženir ukrepati v skladu s podčlenom 3.5, da se dogovori o neki zadevi ali o njej odloči, se mora Inženir posvetovati z vsako stranko in si prizadevati, da doseže sporazum. Če sporazuma ne doseže, mora ob obveznem upoštevanju vseh pomembnih okoliščin sprejeti pošteno odločitev v skladu s Pogodbo.

Slika 26: Postopek odločitve Inženirja po FIDIC

Proces odločanja Inženirja se prične z obvestilom Izvajalcakateremu bo sledil zahtevek, ali z neposrednim zahtevkom Naročnika.

Izvajalec obvesti Inženirja, da je utrpel zamudo in/ali stroške v skladu s 20.1 (Zahtevki Izvajalca) :

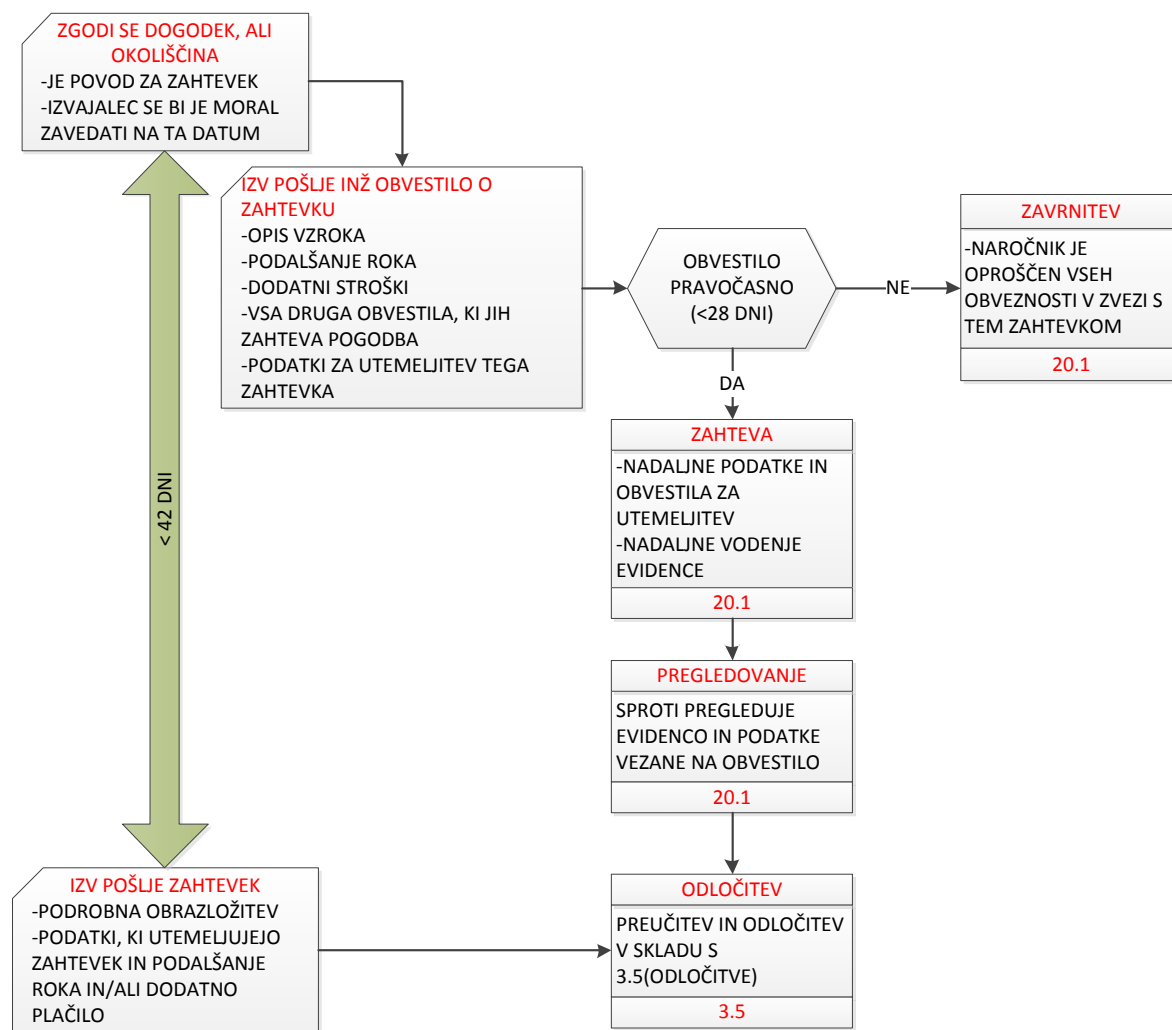
- zaradi Inženirja, ker ta ni izročil risbe ali navodila do primerne časa, navedenega v obvestilu skupaj s podrobnostmi za pomoč (podčlen 1.9 Zamude pri risbah ali navodilih)
- ki so posledica dejstva, da Naročnik ni omogočil pravice do dostopa in razpolaganja v določenem času (podčlen 2.1 Pravica Naročnika dostopa na gradbišče)
- ker je Izvajal delal, ki so bila posledica napake v referenčnih postavkah, in izkušen Izvajalec po logiki te napake ni mogel odkriti in se izogniti tej zamudi in/ali strošku (podčlen 4.7 Zakoličenje)

- zaradi neugodnih fizičnih pogojev, za katere meni, da so bili nepredvidljivi (podčlen 4.12 Nepredvidljive fizične razmere)
- zaradi najdbe fosilov (podčlen 4.24 Fosili)
- zaradi spremenjene lokacije ali podatkov določenih preizkusov, ali pa naročila Inženirja, za dodatne preizkuse (podčlen 7.4 Preskušanje)
- zaradi zaustavitve del na zahtevo Inženirja (podčlen 8.8 Ustavitev dela)
- zaradi nekega razloga, za katerega je odgovoren Naročnik, in je Izvajalcu za več kot 14 dni preprečil, da bi izvršil preskuse ob dokončanju (podčlen 10.3 Oviranje preskusov ob dokončanju)
- ker je inženir zahteval raziskavo vzroka napake, za katero Izvajalec meni, da ni odgovoren (podčlen 11.8 Raziskava vzroka napake s strani Izvajalca)
- ker opustitev nekih del tvori del (ali celoto) neke spremembe in imajo za posledico stroške na strani Izvajalca (podčlen 12.4 Opustitev)
- zaradi posledic sprememb v zakonih ali sprememb v tolmačenju zakonov po osnovnem datumu (podčlen 13.7 Prilagoditve zaradi spremembe zakonodaje)
- ker Inženir ni dal potrdila, v skladu s podčlenom 14.6 (Izdaja Potrdil o vmesnem plačilu), ali Naročnik ni izpolnil obveznosti, v skladu s podčlenom 2.4 (Finančni aranžmaji Naročnika) in podčlenom 14.7 (Plačilo), in je Izvajalec zaradi tega moral zaustaviti delo ali zmanjšati hitrost dela (podčlen 16.1 Pravica Izvajalca do zaustavitve del)
- zaradi posledice katerekoli od tveganj, ki jih je dolžan prevzeti Naročnik (navedenih v podčlenu 17.3), kot so izguba ali škoda na delih, blagu ali dokumentih Izvajalca (podčlen 17.4 Posledice tveganja Naročnika)
- ker mu je bilo preprečeno, da bi izvršil katerekoli od svojih obveznosti po Pogodbi zaradi višje sile, o kateri je bilo posredovano obvestilo v skladu s podčlenom 19.2 (Obvestilo o višji sili)

V zgoraj navedenih primerih bo Inženir preveril, ali bi se Izvajalec lahko izognil nastali situaciji (19.3 Obveznost prizadevanja, da so zamude čimkrajše) ter uskladi ali določil v skladu s podčlenom 3.5 (Odločitve). Če razsodi, da je Izvajalec utrpel zamudo in/ali stroške, mora Izvajalcu omogočiti:

- podaljšanje roka v skladu s podčlenom 8.4 (Podaljšanje roka za dokončanje)
 - plačila vseh takih stroškov, ki morajo biti vključeni v pogodbeni ceni.
- ali v primeru da Izvajalec utрпи stroške, ki so posledica prevzema in/ali uporabe dela del s strani Naročnika, ki ni taka, kot je določeno v Pogodbi ali kot je dogovorjena z Izvajalcem (podčlen 10.2 Prevzem delov del). Inženir potem določi plačilo vseh stroškov in primeren dobiček Izvajalca, vključeno v pogodbeni ceni.

Pri odločanju o vsakem podaljšanju roka v skladu s podčlenom 20.1, mora Inženir preveriti predhodne odločitve. Celotno podaljšanje roka lahko poveča, ne sme pa ga zmanjšati.

Slika 27: Obravnava zahtevka Izvajalca, Inženirja po FIDIC

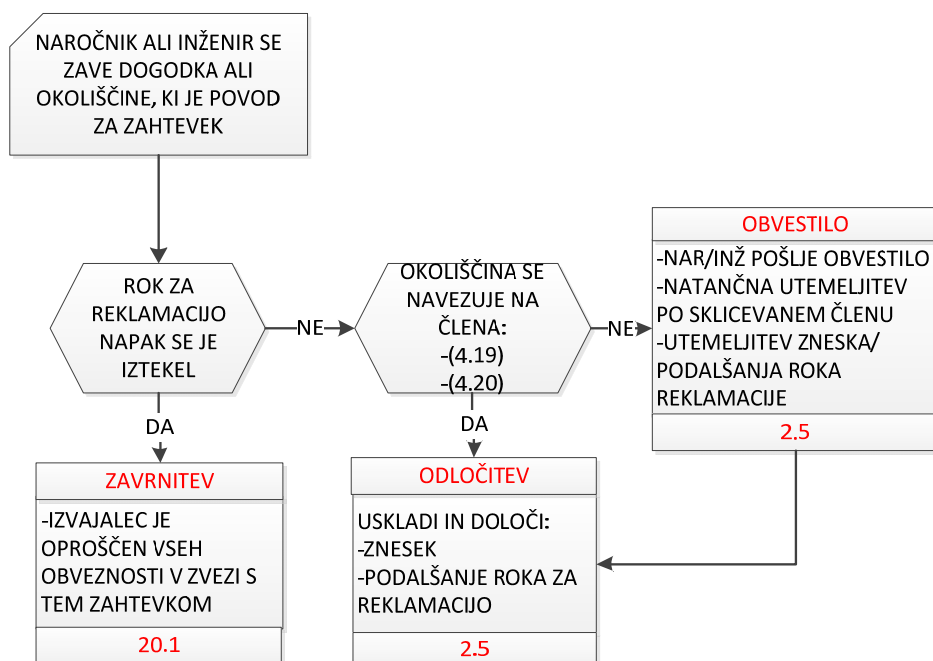
Naročnik izda obvestilo/zahtevek v skladu z Zahtevki Naročnika (podčlen 2.5)

- če se Inženir ne strinja s količino porabe elektrike, vode, plina (podčlen 4.19 Električna, voda in plin)
- če se Inženir ne strinja s količino uporabe Naročnikove opreme (podčlen 4.20 Oprema Naročnika in material po prosti izbiri)
- če Izvajalec ne odpravi napake ali škode do dogovorjenega datuma (podčlen 11.4 Neuspela odprava napak)
- če Izvajalec neutemeljeno zamuja z začetkom del (podčlen 8.1)
- če je rezultat Inženirjevega pregleda zavrnitev (podčlen 7.5)
- če Izvajalec ne odpravi napake, kot je zahteval Inženir (podčlen 7.6)
- če je prišlo do zaostankov v pogodbenih odgovornostih Izvajalca in Inženir določi spremenjene metode dela. Potem Izvajalec odgovarja za dodatne stroške metode (podčlen 8.6).
- če zahteva odškodnine za zamude (podčlen 8.7)

- če napake na delih del in odsekih del povzročajo neuporabnost za predviden namen (podčlen 11.3)
- če Naročnik upravičeno odstopa od pogodbe ter zahteva stroške dokončanja in/ali odprave napak in zaostankov (podčlen 15.4)
- če so preizkusi ob dokončanju neuspešni (podčlen 9.4)

Potem mora Inženir ukrepati v skladu s podčlenom 3.5 (Odločitve) in uskladiti ali določiti:

- znesek (če je tak primer), do katerega je upravičen Naročnik in katerega plača Izvajalec, in/ali
- podaljšanje (če je tak primer) roka za reklamacijo napak v skladu s podčlenom 11.3 (Podaljšanje roka za reklamacijo napak).

Slika 28: Obravnava zahtevka Naročnika, Inženirja po FIDIC

Inženir mora obe stranki obvestiti o vsakem dogovoru ali odločitvi in navesti ustrezne razloge. Vsaka od strank mora upoštevati vsak dogovor ali odločitev. Odločitev Inženirja preneha veljati šele s členom 20 (Zahtevki, spori in arbitraža).

FIDIC omogoča reševanje sporov s komisijo za reševanje sporov. KRS imenujeta obe stranki in se o njej strinjata do datuma navedenega v Dodatku k Ponudbi. Vsi skupaj podpišejo sporazum, kjer se opredeli postopek delovanja komisije, plačilo ter odgovornosti komisije. Komisija mora delovati samostojno, neodvisno ter nepristransko. Neposredna pot do arbitraže ali sodišča po FIDIC besedilih ni izvedljiva, preden ne poda svojega mnenja KRS. Kadar rezultat delovanja KRS ne zagotovi rešitve, je potrebno spor rešiti z arbitražo. Arbitra stranke izberejo same in se vnaprej zavežejo k spoštovanju odločitve. Inženir bo v teh primerih posredoval vso zahtevano dokumentacijo (Plauštajner, 2010).

FIDIC določila omenjajo relativno veliko primerov, ko se mora Inženir odločati glede zahtevkov Izvajalca ali Naročnika. Menim, da je v postopku odločanja poglavitna faza poskus uskladitve strank v sporu k dogovoru, še preden Inženir poda svojo odločitev. Če mu to ne uspe, bo težko pričakoval, da se na njegovo odločitev katera od strank ne bo pritožila in nadaljevala postopek pri KRS. Po mojem mnenju bi tak splet dogodkov Inženir moral jemati kot neuspeh pri opravljanju svojega dela. Sigurno pa bo to veljalo, če se nadaljevanje spora na KRS izkaže za upravičeno.

5.3 Odstopanja FIDIC od slovenske zakonodaje in prakse

Noben dodatek k pogodbi ne more spremeniti obveznosti posameznega pogodbenika, ki jih ima po zakonu. Na to dejstvo opozarja tudi FIDIC dokument v podčlenu 1.13 in navaja prednost domače zakonodaje. V tem smislu odsotnost nadzornika v FIDIC dokumentih ne odveže Naročnika dolžnosti skleniti pogodbe za nadzor pri gradnji. Prav tako odgovornega nadzornika/nadzornika ne odveže vpisovanja v gradbeni dnevnik, saj po FIDIC sporočanje poteka preko dopisov. V Sloveniji je potrebno pred gradnjo pridobiti vsa potrebna soglasja in dovoljenja, česar FIDIC ne pozna. Med samo gradnjo pa se pojavijo razlike v postopku meritev za namene plačila. FIDIC dokumenti, ki bazirajo na angleških pravilih za merjenja zahtevajo, da Inženir izvede meritve, katere potrdi Izvajalec, ali se na njih pritoži. V slovenski praksi pa so vloge pri meritvah ravno zamenjane. Ob zaključku del se po FIDIC opravi prevzem del, kar pa ni enako reguliran postopek kot tehnični pregled, ki je potreben po slovenski zakonodaji. V primeru da nameravan gradbeni projekt stvar javnega naročila, bo postopek izveden v skladu z Zakonom o javnem naročanju, česar FIDIC ne pozna. (Seminar, 2013, pov. po Paščinski, 2013)

5.4 Izključevanja po FIDIC

FIDIC dokument zahteva, da dela Inženir v interesu svojega Naročnika ter zavrne plačilo, kadar bi lahko bila ogrožena neodvisna presoja. Prav tako Inženirjevi strokovni nasveti, mnenja in presoje ne smejo biti, na katerikoli način, povezani z drugo osebo ali organizacijo. Ker je Inženir zakoniti zastopnik Naročnika, lahko predvidevamo, da veljajo zanj enaka izključevanja kot za naročnika. Ena od bistvenih nalog Inženirja je, da sam presodi morebitne konflikte med interesi in na te opozori Naročnika, oziroma odkloni delo v skladu s FIDIC etičnim kodeksom in v skladu s etičnim kodeksom IZS.

6 ZAKLJUČEK

Slovenski krovni zakon za namene sklepanja pogodb v gradbeništvu je Obligacijski zakon. V njem sta opredeljeni tako gradbena pogodba kot tudi pogodba za nadzor pri gradnji. Pristop k tema dvema pogodbama pa je povsem različen, saj ima Izvajalec po gradbeni pogodbi kot podjemni pogodbi obligacijo opraviti neko delo, medtem ko ima nadzornik obligacijo prizadevanja dosega cilja, kot to sledi iz mandatne pogodbe. Iz te razlike sledi razlika v spoznavanju odgovornosti za napake, ki jih povzročita posamezni stranki. Izvajalcu je napravljena škoda lahko dokazljiva na podlagi opravljenega oziroma neopravljenega dela, nadzorniku pa bo napaka težje dokazljiva. Zato je zelo pomembno, da je nadzornik oseba z visoko moralno odgovornostjo do svojega dela.

Za Slovenski pravni red je značilno sklepanje pogodb na podlagi predaje pooblastil, ki pripadajo Naročniku, na izbranega inženirja. FIDIC pogodba pa navaja naloge po členih in podčlenih za posamezne situacije in glede na situacijo podaja pooblastilo. Zdelo se mi je primerno, da iz teh razlogov poizkusim iz FIDIC Rdeče knjige izluščiti pooblastila podobna tistim, ki jih navaja Priročnik za nadzor pri gradnji. Tako predstavljene obveznosti inženirja bi lahko bile bolj pregledne za slovenskega Naročnika.

Naročnik bo obvezan skleniti pogodbo za nadzor po slovenskem pravnem redu. Stvar njegove odločitve pa bo, ali bo hotel poleg zakonskih funkcij nadzora tudi razširjen nadzor v fazi gradnje. Po razširjenem nadzoru bo Naročnik obveščen o vseh okoliščinah in predlogih rešitev, a bo navodila in odločitve sprejemal sam. Ta dejanja zahtevajo izkušnje, ki pa jih morda Naročnik nima. V takem primeru se lahko Naročnik in nadzorni inženir dogovorita za izvajanje pogodbe po FIDIC pogodbenih predpisih Rdeče knjige. FIDIC Rdeča knjiga vsebuje člene, ki opišejo posamezno situacijo in navajajo kako se časovno rešujejo.

Težava pa nastaja zaradi nezaupanja Naročnika Inženirju. Njegovo delo je lahko zelo oteženo, če Naročnik pokaže preveliko nezaupanje pri sklepanju pogodbe. FIDIC dokument deluje kot celota, kjer se posamezni členi sklicujejo drug na drugega. Izločitev posameznih členov lahko poruši del strukture dokumenta. Zaupanje Naročnika je bilo še težje pridobiti pred izzidom verzije iz leta 1999. S to verzijo je prišlo do spremembe poglavitnih členov, ki opredeljujejo odgovornosti inženirja do Naročnika. Vodstvo organizacije se je odločilo, da bo po novem inženir delal za Naročnika.

Projekti v gradbeništvu postajajo vse bolj optimizirani in za realizacijo ostaja vedno manj časa. Posledice že najmanjših odstopanj so lahko katastrofalne. Naročnik je lahko sposoben izpeljati nameravan projekt, a pogosto nima prepotrebnih izkušenj za pravilno in urgentno ukrepanje v nastalih situacijah. Zaposlitev svetovalnega inženirja se zato zdi edino smiselna. Naročnik mora biti zato pri

izbiri pozoren na reference, ki jih ima Inženir na drugih obstoječih objektih. Zahteva naj predstavitev dela po pripravljenih protokolih in naj ne omejuje njegovih pooblastil. Že v začetnih fazah gradbenega projekta bo uvidel, ali je sodelovanje uspešno in če to ni, ima pravico po FIDIC določilih kadarkoli zamenjati inženirja.

Pri poskusu opisa obveznosti Inženirja sem želel predstaviti delo inženirja po protokolih. Pri tem opisu sem hotel združiti posamezne člene v samostojne protokole. To mi je uspelo le delno, saj se nekateri protokoli in še posebno protokol odločanja inženirja, večkrat ponovijo tudi v ostalih protokolih.

VIRI

FIDIC - International Federation of Consulting Engineers. 2016.

<http://fidic.org/sites/default/files/FIDIC%20Objectives.pdf> (Pridobljeno 05. 03. 2016.)

FIDIC - International Federation of Consulting Engineers. 2016.

<http://fidic.org/about-fidic/federation> (Pridobljeno 05. 03. 2016.)

FIDIC pogodbeni odnos . 2010. Gospodarska zbornica Slovenije

<https://www.gzs.si/pripona/FIDIC%20pogodbeni%20%20odnos%20-%20GZS%20maj%202010.ppt>
(Pridobljeno 07. 08. 2015.)

Hewitt A. 2014. The FIDIC Contracts: Obligations of the parties. Southport, John Wiley & Sons Inc :
19 – 23 str.

Jaeger, A. V., Götz, S. H. 2009. FIDIC: A guide for practitioners. New York, Springer: 221 - 229 str.

Jugovic, P. 2013. Vloga vodje gradbenega podjetja v posameznih fazah procesa graditve objektov.

Magistrsko delo. Maribor, Univerza v Mariboru, Fakulteta za gradbeništvo (samozaložba P. Jugovic):
8 – 13, 51 str.

Kodeks poklicne etike članov Inženirske zbornice Slovenije. 2010.

<http://www.izs.si/prirocniki-publikacije/glasilo-izsnovo/letnik-2010/letnik-13-stevilka-54/uradni-list/kodeks-poklicne-etike-clanov-inzenirske-zbornice-slovenije/> (Pridobljeno 05. 03. 2016.)

Obligacijski zakonik. Uradni list RS, št. 97/2007:13125.

<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200797&stevilka=4826> (Pridobljeno 26. 02. 2016.)

Paščinski, A. 2013. Usklajevanje odstopanj pri gradnji. Diplomaska naloga. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo (samozaložba A. Paščinski): 16 – 17, 15, 47 str.

Plauštajner, K. 2010., FIDIC – alternativno reševanje sporov:10 - 11 str.

<http://www.odv-zb.si/upload/revija/ODVETNIK%20st%2050-zbornica.pdf>
(Pridobljeno 17. 11. 2015.)

Pšunder, M., Klanšek, U., Šuman, S 2009., Gradbeno poslovanje. Maribor : Fakulteta za gradbeništvo.

Skulj, S. (ur.). 1999. Pogoji gradbenih pogodb za gradbena in inženirska dela, ki jih načrtuje naročnik,

Construction, 1. izdaja. Ljubljana, Gospodarska zbornica Slovenije – Združenje inženirsko svetovalnih Podjetij: 9 – 98 str.

Splošna določila za gradbene pogodbe FIDIC, 2016, Gospodarska zbornica Slovenije
https://www.gzs.si/zbornica_gradbenstva_in_industrije_gradbenega_materiala/vsebina/Pogodbe-v-gradbeni%C5%A1tvu/Splo%C5%A1na-mednarodna-dolo%C4%8Dila-FIDIC-zveze
(Pridobljeno 30. 09. 2015.)

Srdić, A. 2014., Opredelitev nalog za izvajanje svetovalnih in inženirskih storitev pri investicijskih projektih. Osebna komunikacija : 4 – 7, 17 str.

Šajna, A. 2012., Priročnik za nadzor pri gradnji. Ljubljana, Inženirska zbornica Slovenije : 15- 29 str.
Cit. Str.: 17, 20, 24, 26, 27 str.

Uredba o razvrščanju objektov glede na zahtevnost gradnje (Uradni list RS, št. 18/13, 24/13 in 26/13)
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED6200> (Pridobljeno 06. 06. 2016.)

Velkovich, A. 2007., Priročnik za gradbene izvajalce za pripravo gradnje, gradnjo in predajo objekta. Ljubljana, Obrtna zbornica Slovenije : 36 str.

Zakon o graditvi objektov. Uradni list RS, št. 102/04.
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3490> (Pridobljeno 18. 11. 2015.)

PRILOGE

PRILOGA A: Prikaz povezanosti nalog, ki izhajajo iz pooblastil inženirja po FIDIC

